

Nieuwsbrief

Mossen en Lichenen – Planten - Paddenstoelen

8e jaargang nr. 3 juli – augustus – september

Verschijnt driemaandelijks

Afzendadres:
Coxiestraat 11
2800 Mechelen
studie@natuurpunt.be
www.natuurpunt.be

natuurpunt

Deze nieuwsbrief wordt gratis toegestuurd aan alle geïnteresseerden.

Wenst u lid te worden van één van de werkgroepen en de nieuwsbrief op regelmatige basis te ontvangen, stuur dan een briefje naar Natuurpunt Studie, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen of een mailtje naar Roosmarijn.steeman@natuurpunt.be

De nieuwsbrief wordt digitaal verstuurd (PDF-formaat).
Wie dit wil kan de nieuwsbrief nog wel op papier ontvangen.

Wenst u de nieuwsbrief niet langer te ontvangen, geef dan een seintje.

Veel leesplezier!

De volgende nieuwsbrief zal in april verschijnen. Artikels en kalenders kunnen tot 30 oktober ingestuurd worden

Wil u ons financieel steunen dan kan dat. Giften vanaf 30€ zijn fiscaal aftrekbaar.

Storten kan op rekening rek nr : 230-0524745-92 met vermelding van de volgende projectnummers:

- *Natuurstudie algemeen 2000*

- *Plantenwerkgroep 2351*

- *Paddenstoelenwerkgroep 2301*

- *Mossenwerkgroep 2201*

INHOUD

Waarnemingen.be van start	4
<u>Nieuwsbrief Mossen en lichenen</u>	
Korstmossen, snuffelpalen van ons milieu	7
Veranderingen in de korstmosflora in Vlaams-Brabant	8
Reactie op uitbreiding Gaaf kantmos door klimaatopwarming	8
<u>Nieuwsbrief Planten</u>	
FLOWER en Dumortiera	11
Uitgestorven plant keert terug door natuurbeheer	11
Exotisch onkruid bedreigt Limburgse akkers	12
Nieuwe soort voor Vlaanderen in Limburg (<i>Centaurea calcitripa</i>)	13
Nieuwe soort voor Limburg: Duits viltkruid (<i>Filago vulgaris</i>)	13
Met de Nationale werkgroep Botanie op streepocht (André Van den Bergh)	14
FON op excursie (Erik Molenaar)	18
Limburgse plantenexcursies (Myriam Timmermans)	33
Plantenwerkgroep Gent (Kristel Keppens)	46
PWG Vlaamse ardennen <i>Plus</i> (Karel Dewaele)	51
<u>Nieuwsbrief Zwammen</u>	
Paddenstoelenproject Vlaams-Brabant	55
Paddenstoelen in eigen tuin	55
Verassingen op houtsnippers eind april	56
De eerste symbionten verschijnen eind mei	56
Echte hanenkam verschijnt in de zomer	57
Wat stinkt daar in het bos?	57
Paddenstoelcursussen	57
Ozonium (Herman Derder)	59
In memoriam: Herman Derder en Filip Roos	60
Agenda paddenstoelenwerkgroep Zwamvlok	61
Paddenstoelenwerkgroep Zuid-West Brabant	61
Paddenstoelenwerkgroep Zemst	62
Kalender Mycologia Zuid-West-Vlaanderen	63
Paddenstoelen voor iedereen	65

Waarnemingen.be van start

Vanaf nu kan iedere natuurwaarnemer zich inloggen op www.waarnemingen.be en bekijken welke gegevens er al inzitten, maar vooral zelf waarnemingen invoeren.

Want dagelijks worden honderden waarnemingen op maillijsten gepost, maar verder gebeurt er vaak niet veel mee. Nog veel meer waarnemingen blijven steken in een notitieboekje. Maar vanaf nu kan je elke waarneming online invoeren, al je eigen waarnemingen beheren en via het internet delen met alle waarnemers. We zijn dan ook trots Waarnemingen.be te kunnen voorstellen, een initiatief van de Stichting Natuurinformatie uit Nederland en Natuurpunt Studie, en gebaseerd op het gekende Waarneming.nl. In deze uitgebreide online databank kan je waarnemingen invoeren én raadplegen van alle soortengroepen, inclusief de exacte locatie op satellietkaart. Je kan ook foto's toevoegen als bewijsmateriaal.

De filosofie is dat elke waarnemer verantwoordelijk is voor het invoeren van de eigen gegevens. Dit bespaart 'forumwatchers' heel wat werk en vermijdt dat gegevens verloren gaan omdat niemand ze toevoegt aan een databank. Aangezien waarnemingen als puntlocatie worden ingevoerd, is het gedaan met zoeken naar de juiste UTM of IFBL code, die kan achteraf automatisch worden toegevoegd.

Ingevoerde waarnemingen zijn in principe openbaar te raadplegen via internet, tenzij het om kwetsbare soorten gaat, of indien de waarnemer de waarneming wenst te vervagen omdat het om een broedgeval gaat of de waarnemingslocatie in een gevoelig gebied ligt. Waarnemers (ook werkgroepen) kunnen op elk moment hun waarnemingen downloaden. Waarnemingen van zeldzaamheden of waarnemingen in een vreemde periode worden gecontroleerd vooraleer te worden goedgekeurd. Alle gegevens worden centraal opgeslagen en worden (mits toestemming van de waarnemer) aangeboden aan de bestaande nationale databanken.

De basisversie van waarnemingen.be is momenteel online.

Amper een twintigtal testpersonen zorgden de laatste maand voor bijna 200 nieuwe waarnemingen per dag. Wat kan dit worden wanneer alle waarnemers meedoen in Vlaanderen? Een paar miljoen waarnemingen per jaar?

In een volgende fase zullen werkgroepen een eigen scherm kunnen krijgen, met een eigen gebiedsafbakening en een selectie van soortengroepen op maat. Om waarnemingen te kunnen ingeven moet je registreren. Usernames hebben minimaal 5 letters en kunnen geen spaties hebben. Vul ook steeds je echte naam in.

Opgelet: gegevens verzameld in het kader van telprojecten dienen – zoals voorheen - aan de databanken van deze projecten bezorgd te worden. Liever geen dubbele invoer dus. Voor een overzicht van deze telprojecten, kijk op www.telmeem.be.

Nieuwsbrief MOSSEN & LICHENEN

Werkgroep Mossen en Lichenen

een *symbiose* tussen
Floristisch Onderzoek voor
Natuurbehoud
&
Natuurpunt

FON

Voorzitster:

* Chris Janssens (014/21.67.49)

Secretaris:

* Karl Hellemans (03/383.26.58)

Penningmeester:

* Jan Dirkx (014/58.64.64)

Ereleden:

* Juul Slembrouck (03/321.32.75)

* Hubert De Meulder (03/830.13.87)

Redactie:

* Marie-Claire Bottu (011/68.03.01)

* Jan Dirkx (014/58.64.64)

* Chris Janssens (014/21.67.49)

* Vera Tetsch (014/36.88.50)

* Juul Slembrouck (03/321.32.75)

* Henri Stappaerts (03/288.43.70)

excursies op maandagnamiddag om de
veertien dagen

ContactpersonenNatuurpunt

EDUCATIE

* Hans Vermeulen (014/47.29.50)

Graatakker 11, 2300 Turnhout

ARTIKELS & INFO

* Roosmarijn Steeman (015/29.72.22)

Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

Doelstellingen Werkgroep

- * bijdrage vormen voor natuurbehoud/-beheer
- * ecologisch onderzoek
- * verspreidingsonderzoek
- * popularisatie van de (korst)mossen-studie
- * stevige band met educatie: cursussen en initiatie-excursies
- * publicaties

De Werkgroep Mossen en Lichenen FON - Natuurpunt is een symbiose tussen de Werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud en Natuurpunt. De werkgroep F.O.N. bestudeert al meer dan een decennium de mossen van ons land. De werkgroep opereerde in het verleden hoofdzakelijk in het Antwerpse maar richtte ook tal van excursies elders in, o.a. naar Wallonië en het buitenland. De werkgroep staat open voor iedereen die geïnteresseerd is in mossen en/of lichenen, leken of gevorderden. Op de excursies worden beginners met zorg opgevangen (educatie). Er wordt tevens veel gewerkt aan feed-back naar de leden. Met dit alles poogt de werkgroep zijn steentje bij te dragen aan zowel mossen- en lichenenstudie, als aan het natuurbehoud.

**Ook jij kan iets bijdragen aan deze
nieuwsbrief!**

Korstmossen, snuffelpalen van ons milieu

'Korstmossen, snuffelpalen van ons milieu' is een nieuweducatief project over luchtvervuiling en klimaatverandering. Het Provinciaal Natuurcentrum ontwikkelde dit project in samenwerking met Natuurpunt vzw voor de tweede en derde graad van het secundair onderwijs.

Tijdens het project onderzoeken leerlingen op twee locaties in Bokrijk welke korstmossen er voorkomen op de schors van bomen. Hierbij meten ze de weersgesteldheid en enkele fysische parameters. Aan de hand van deze resultaten en gegevens van vroegere inventarisaties trachten de leerlingen te achterhalen hoe korstmossen gebruikt kunnen worden als indicatoren voor luchtverontreiniging en klimaatopwarming.

Leerlingen gaan zelf aan de slag met enkele speciale materialen. Naast een digitale thermometer, hygrometer en lichtmeter gebruiken de leerlingen een speciaal voor dit project aangemaakte 'determinatiekaart korstmossen' en een 'kleurenkaart ammoniakgevoeligheid'.

Als je met dit project aan de slag gaat, bestrijk je heel wat vakgebonden en vakoverschrijdende eindtermen: biologie, aardrijkskunde, wetenschappen, milieueducatie, leren leren, technisch-technologische vorming en sociale vaardigheden.

Het educatieve project is aangemaakt voor een groep van 25 leerlingen uit de tweede of derde graad van het secundair onderwijs en duurt twee en een half uur. Je kan het project van april tot oktober voor 50 euro volgen in het domein Bokrijk. Bij deze prijs zijn begeleiding door een ervaren gids, het gebruik van alle materialen, een werkboekje voor elke leerling en een leerkrachtenhandleiding inbegrepen.

Korstmossen op bomen hebben in de vijftiger jaren vooral bekendheid gekregen door hun gevoeligheid voor zwaveldioxide. De achteruitgang van heel wat soorten kon hiermee in verband gebracht worden. Begin jaren tachtig werd voor het eerst onderkend dat ze ook sterk reageren op ammoniak. Door hun gevoeligheid aan zwaveldioxide en ammoniak kunnen korstmossen gebruikt worden als bio-indicator om de luchtkwaliteit op te volgen. Korstmossen zijn ook gevoelig voor de omgevingstemperatuur. Als de gemiddelde temperatuur stijgt, krijgen soorten die een koeler klimaat verkiezen het moeilijker om te overleven. Omgekeerd zullen meer zuidelijke soorten het dan beter gaan doen. Op die manier kunnen klimaatsveranderingen afgelezen worden uit de veranderingen in de korstmosflora. Om te weten of de toegenomen temperatuur een effect heeft gehad op de korstmossen moeten we kunnen vergelijken met het verleden. Gelukkig bestaan er voor Bokrijk (en gans Midden-Limburg) dergelijke gegevens vanaf midden vorige eeuw. Hieruit blijkt dat de soortensamenstelling op basis van temperatuurvoorkeur veranderd is. Soorten van warme tot zeer warme omstandigheden zijn relatief toegenomen en soorten van koele tot zeer koele omstandigheden namen af.

Korstmossonderzoek is echt wel een wetenschappelijke materie. Daarom is een voorbereiding op school wenselijk. In de handleiding voor de leerkracht vind je tips om het project voor te bereiden en achteraf te verwerken in de klas.

Wil je kennismaken met het project, dan kan dat op een nascholing op woensdag 8 oktober in Bokrijk.

Voor reservatie of inlichtingen kan je tijdens kantooruren terecht bij het Provinciaal Natuurcentrum, tel. 011 26 54 53

Veranderingen in de korstmosflora in Vlaams-Brabant

In het kader van een bijzonder Natuurbeschermingsproject werd er in Vlaams-Brabant in 2006-2007 onderzoek verricht naar de aanwezige epifytische korstmossen, in de hoop meer te weten te komen over de toestand van het milieu in de provincie. Dit project werd uitgevoerd door Dries Van den Broeck in dienst van Natuurpunt Studie. Het volledige rapport is te vinden op

http://www.natuurpunt.be/uploads/natuurbehoud/natuurstudie/documenten/pag_699_korstmossonderzoek_2007.pdf

of kan besteld worden via Pieter.Vandorsseleer@natuurpunt.be, 015 77 01 72

In het pas verschenen Brakona jaarboek 2006-2007 werd een samenvattend artikel gepubliceerd. Je kan dit jaarboek bestellen door 13 € (incl. verzendingskosten) over te maken op rekeningnummer 230-0524745- 92 t.a.v. Natuurpunt Studie, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen met de vermelding van je naam, Brakona jaarboek + jaartal en aantal. Ook de vorige jaargangen (2003, 2004 en 2005) zijn nog verkrijgbaar via deze weg (5 € per exemplaar + 1,5 € verzendingskosten).

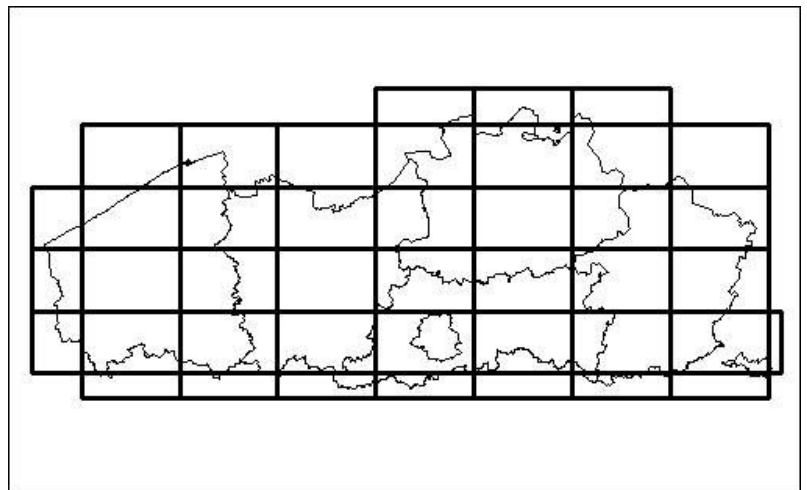
Reactie op uitbreiding Gaaf kantmos door klimaatopwarming

In de vorige nieuwsbrief werd in het artikel over de vondsten in Terhagen door Natuurstudiewerkgroep Zuidrand Antwerpen (p. 7) kort aangehaald dat het levermosje Gaaf kantmos een inwijkeling is uit Zuid-Afrika en zich vermoedelijk uitbreidt door klimaatopwarming.

Hierop werd onmiddellijk gereageerd door Wouter Van Landuyt:

Gaaf kantmos kwam met transporten vanuit het Zuidelijk halfrond (Zuid-Afrika, Nieuw-Zeeland, Argentinië) naar Europa. Het werd voor het eerst gevonden op de Britse eilanden en daarna ingezameld in België door Theo Arts en uiteindelijk herkend door Herman Stieperaere. Op dat ogenblik kwam dit levermosje al her en der verspreid voor en het blijkt zich sindsdien uit te breiden. Het is onwaarschijnlijk om hier de link met het klimaat te leggen, want in Patagonië is het niet bepaald veel warmer dan hier (maar het ligt natuurlijk wel zuidelijker).

Nieuwsbrief PLANTEN

NWB

natuurpunt

Plantenwerkgroepen Natuurpunt

In het Vlaamse land zijn tientallen plantenwerkgroepen actief binnen Natuurpunt. Zij organiseren i.s.m. de natuurvereniging talloze excursies. De meeste excursies staan open voor beginners, er wordt dan expliciet aandacht besteed aan educatie.

Veel werkgroepen doen aan inventarisatie op kilometerschaal (via het 'IFBL-raster') in het kader van atlasprojecten. Een reeks werkgroepen spitst zich evenwel toe op de studie en inventarisatie van natuurgebieden. Tijdens een aantal activiteiten van de werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud wordt zelfs zeer nadrukkelijk aan vegetatiekunde gedaan (vegetatie-opnamen). Je krijgt als vrijwilliger de kans om hieraan actief deel te nemen en bij te leren.

Informatie inventarisatie & monitoring:

Roosmarijn Steeman
Natuurpunt Studie
Coördinator
Planten, mossen, lichenen, fungi
Coxiestraat 11
2800 Mechelen

tel. 015/29.72.22
fax. 015/42.49.21 (tav. Studie)

e-mail:
Roosmarijn.Steeman@natuurpunt.be

Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud FON

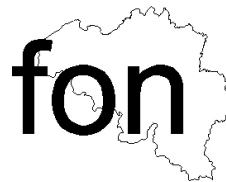
Voorzitter:
Erik Molenaar
Ferdinand Coosemansstraat 24
2600 Berchem
tel. 03/218.59.69

e-mail:
erik.molenaar@skynet.be

fon-o-foon 0474/35.53.69

FON-Website:
<http://users.skynet.be/fon/>

Website (algemeen):
<http://www.natuurpunt.be>
(Fauna & Flora)

Nationale Werkgroep Botanie NWB

Voorzitter:
André Van den Bergh
Vitsgaard 9
1745 Opwijk
tel. 052/35.05.18
GSM 0472/68.83.35

e-mail:
andre.vandenbergh@pi.be

**Ook jij kan iets bijdragen aan de
Nieuwsbrief Planten!**

FLOWER en Dumortiera

Flo.wer is een overkoepelende vereniging die de Vlaamse floristen groepeert die in hun vrije tijd met karterwerk te velde in Vlaanderen bezig zijn en die verantwoordelijk zijn voor het merendeel van de aangeleverde waarnemingen. Binnen Flo.wer zijn naast individuele personen ook plantenwerkgroepen actief die hun origine of thuishaven in andere vereniging (zoals Natuurpunt) hebben.

Om lid te worden van Flo.wer moet je 5 euro storten op rekeningnummer 068-2054517-84. Je ontvangt dan de digitale nieuwsbrief Streepzaad die ook te lezen is op www.plantenwerkgroep.be

Het tijdschrift Dumortiera wordt uitgegeven door de Nationale Plantentuin van België en bericht over onderzoek naar de verspreiding van de flora in België.

Indien je Dumortiera wil ontvangen dan moet je 10 euro betalen op 679-0265524-35 (IBAN BE 57 6790 2655 2435; BIC PCHQ-BEBB)

Uitgestorven plantensoort keert terug door natuurbeheer

In het door Natuurpunt beheerde natuurgebied Dassenaarde te Molenstede (Diest) is de koprus, een voor Vlaanderen uitgestorven plantensoort, door goed beheer terug opgedoken. En meteen met vele honderden exemplaren tegelijk. Voor het natuurbehoud is dit fantastisch nieuws. Het bewijst dat kwetsbare en in gans Europa bedreigde natuurtypes te herstellen zijn door een aangepast beheer en investering.

Koprus *Juncus capitatus* is zeker geen opvallend of fleurig bloeiend specimen. Zelfs in massa vallen ze amper op aan de oever van het betrokken ven te Molenstede. Het bijzondere is dat deze soort te boek staat als symbool voor de enorme achteruitgang van natuurwaarden of de biodiversiteit in Vlaanderen. Koprus is een echte fijnproever en gaat onmiddellijk op de vlucht voor vervuiling, verzuring, vermessing, verdroging... veroorzaakt door de mens. Wat ooit ondenkbaar was, gebeurde afgelopen eeuw: van ooit algemeen werd het aantal groeiplaatsen van Koprus herleid tot nul! Want koprus is –samen met een hele reeks even bedreigde planten en dieren- kenmerkend voor niet verzuurde of vermestte oevers van vennen of plasjes in vochtige heide, graag met wat leem in de ondergrond. Officieel is de plant bij ons uitgestorven sinds 1949. De laatste groeiplaats was in Oud-Turnhout. In 1995 doken nog enkele plantjes kortstondig op bij de aanleg van een werfweg op het industrieterrein Nieuwland bij Aarschot. Maar echte kansen voor hervestiging in Vlaanderen werden zeer laag ingeschat.

Het is niet evident dat verdwenen planten- en diersoorten terugkeren. Uitzaaien of uitzetten heeft meestal geen zin, want elke soort heeft zijn specifieke habitat of leefgebied. Als soorten verdwijnen is dit meestal een gevolg van problemen met deze habitat. Bij planten kan zich de gelukkige omstandigheid voordoen dat er nog een zaadvoorraad in de ondergrond is achtergebleven. Van veel planten uit heidegebieden is bekend dat de zaden tientallen jaren kunnen overleven in de ondergrond totdat zich terug de voor hen gunstige

omstandigheden aandienen. Dit is nu gebeurd in het natuurgebied Dassenaarde.

Onlangs vierden honderden natuurliefhebbers dat Natuurpunt 10 jaar geleden van start ging met de verwerving en het beheer van dit natuurgebied. Dit leverde al mooie resultaten op, zowel voor de natuur als voor natuurliefhebbers die dit gebied bezoeken. Enkele jaren geleden werd besloten om een eeuwenoud ven te herstellen door de overbemeste grond af te graven. Deels om landschappelijke redenen, maar met in het achterhoofd toch de kennis dat een zeldzaam habitat kon terugkeren. Met succes zo blijkt nu: de bijzondere leefgebiedcondities keerden weer en zaden van zeldzame planten konden terug kiemen.

Het succes is te danken aan de inzet van velen. Ten eerste van vrijwilligers die geloven in dit project. Zij brachten alle kennis en ervaring over het gebied samen en zo werd met een goed beheerplan gestart. Ook het observeren van de evoluties op het terrein en van de soorten is vrijwilligerswerk. Met dank aan Pieter Hendrickx voor het ontdekken van deze bijzondere soorten! De stad Diest en de provincie Vlaams -Brabant ondersteunden het beheer en specifiek het herstel van dit ven.

Natuurpunt heeft hoge verwachtingen van het natuurherstel in de regio. Want dankzij de steun van de Europese overheid wordt ook in het naburige Averbode Bos & Heide met dezelfde kennis en inzicht gewerkt aan het herstel van bijzondere vennen. Voor een aantal soorten –zoals koprus- behoort Vlaanderen tot het 'Atlantisch kerngebied' in Europa, wat betekent dat we een grote verantwoordelijkheid hebben voor het voortbestaan van deze soorten.

Exotisch onkruid bedreigt Limburgse akkers

Bron: Het Belang van Limburg

02/07/2008

Het provinciebestuur van Limburg klopt aan bij de Vlaamse overheid om een intensievere bestrijding van de **Knolcyperus** mogelijk te maken. Dat is een grasachtig onkruid dat zich snel verspreidt en akkers overwoekert. "De bestrijding is moeilijk omdat veel landbouwers de cyperus niet herkennen. Het onkruid lijkt op gras, maar heeft een driekantige stengel", stelt Annie Demeyere van de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling van de Vlaamse overheid. Wie het gewas op zijn akkers aantreft, is verplicht dit te melden bij het Voedselagentschap.

In 1985 dook het voor de eerste keer op in Noord-Limburg. Sindsdien verspreidde het zich over heel Vlaanderen. Met meer dan honderd besmette percelen is Limburg, en vooral het noorden, nog altijd het zwaarst getroffen. Een Knolcyperus kan een perceel besmetten, in enkele jaren tijd overwoekeren en de essentiële voedingsstoffen wegnemen van de gewassen. Een moederknolletje kan in één groeiseizoen 200 planten en 8.000 knollen vormen. De Knolcyperus is vanuit Amerika met de teelt van gladiolenbollen via Nederland in Limburg belandt. "Er is geen bedreiging voor de volksgezondheid, maar wel voor de kwaliteit van de teelten. Zelfs tuintjes van particulieren zijn niet veilig", aldus Annie Demeyere. Om besmetting te voorkomen moet zeker onbesmet pootgoed en stalmest worden gebruikt. Een besmet perceel wordt

ook het best als laatste bewerkt, waarna de landbouwmachines gereinigd moeten worden. Piet Vanthemsche, voorzitter van Boerenbond, kwam gisteren kijken hoe het Proef- en Vormingscentrum voor de Landbouw (PVL) in Bocholt zoekt naar de meest efficiënte bestrijding op een proefveld. “Een getroffen landbouwer moet kunnen rekenen op bestrijding onder begeleiding van het PVL”, stelt Limburgs gedeputeerde Frank Smeets. “De behandeling en controles moeten worden vergoed door de overheid. Landbouwers staan nu zelf in voor de kosten, met als gevolg dat sommigen zwijgen en het probleem niet opgelost geraakt”.

Luc Martens van het PVL ziet inmiddels gunstige resultaten bij de inzet van verhoogde dosissen herbiciden. “Het Voedselagentschap kan beslissen dat een besmet perceel 5 jaar met grasland wordt ingezaaid om het onkruid uit te putten. Wat geen garantie biedt, dus dan komt er misschien nog eens 5 jaar bij. Voor je het weet is een landbouwer zijn hele loopbaan een perceel kwijt”. Op korte termijn zal een volledige bestrijding niet mogelijk zijn. Wel zal het mogelijk zijn een bestaande besmetting onder controle te houden.

Nieuwe soort voor Vlaanderen in Limburg:

Kalketrip (*Centaurea calcitrapa*)

Op 30 juni 2008 vonden Bert Berten en Marcel Bex één exemplaar van Kalketrip in de Maasbempder greend aan de Maas. Chris Van Looy (INBO) heeft ook een melding gedaan van de vondst, waarschijnlijk gaat het om hetzelfde exemplaar.

Volgens de Vlaamse Atlas wordt de plant als verdwenen beschouwd.

Er is wel een advertiefmelding aan de autostrade te Deinze die dateert van 1996.

Nieuwe soort voor Limburg:

Duits viltkruid (*Filago vulgaris*)

Begin juni vond Marleen Massonnet op een braakliggende akker in Eksel Duits viltkruid.

Er zijn in Vlaanderen nog twee vindplaatsen van de grote broer van Dwergviltkruid. De andere twee vindplaatsen zijn gesitueerd in de provincie Oost-Vlaanderen.

Lente in het Berchembos te Roosdaal

André van den Bergh

Zaterdag 12 april was er massale belangstelling voor de inventarisatietocht met Cecile Heyse, onze gastvrouw voor het Berchembos. Ze mocht op het kerkplein te Neigem niet minder dan 24 handdrukken geven aan de aanwezige botanisten. Even was er paniek toen bleek dat de gids geen kaart van de streek had, maar gelukkig had Jean een afdruk van google genomen met opdruk van de kilometerhokken. Met deze luchtopname kon Cecile ons perfect rondleiden in het kwartierhok. De wagens kregen een plaats op de parking van een bedevaartsgrot in de omgeving van het voornoemde bosgebied. Via een holle weg daalden we door het bos, waar we even een ommetje maakten in Oost-Vlaanderen om dan met een klim terug in Vlaams-Brabant te komen. Onderweg kregen we het hele gamma voorjaarsplanten op ons bord: Daslook, Kruidendegroen, Muskuskruid, Gevlekte aronskelk, Reuzenzwenkgras, Wilde hyacint, Eénbes, Gewone salomonszegel, Slanke sleutelbloem en Gulden boterbloem. In een kwelzone werd dit aangevuld met Moesdistel, Reuzenpaardenstaart en aan een beekje vonden we Hangende zegge en Bittere veldkers. Langs de bosrand slingerde de Spekwortel zich tussen een afsluiting. Verder nog Dotterbloem, Groot heksenkruid en op het droger gedeelte Bosgierstgras en Ruige veldbies. Op een kale akker troffen we Grote leeuwenklauw, Vreemde ereprijs en één exemplaar van Muizenstaartje aan. Dat laatste taxon was wel de vondst van de dag!! Op een hoop grond vonden we de rozetten van Hondspeterselie, alsook Rood guichelheil, maar de zwarte puntjes op de onderzijde van de bladeren waren niet te zien. Was het exemplaar te jong?? In elk geval konden we er niets anders van maken. Op de Flowerstreeplijst kwamen 197 streepjes.

Verslag pinksterweekend in de regio van Han-sur-lesse (9 tot 12 mei)

9 mei: Hok J6.11.12 te Houyet met station en de vallei van de Lesse

Op de afspraakplaats aan het station waren we voor de eerste excursie met 17 deelnemers (Chris, Luc, Harry en Hedy zouden pas 's avonds aankomen). We begonnen met de parking en de perrons, waar we al direct een heel gamma spoorwegplanten konden noteren, zoals Slangenkruid, Kandelaartje, Wilde reseda, Kleine leeuwenbek, Zwenkdravik, Ruw vergeet-mij-nietje, Ruige klapproos en Vreemde ereprijs. Gewoon langbaardgras en Stijve windhalm kwamen het gezelschap vervoegen. Bij een forse kruisbloemige, die eerst voor een ondersoort van de Vroegeling werd genomen, werden de flora's bovengehaald en na zorgvuldige determinatie bleek het om Wit hongerbloempje te gaan. We trokken langs enkele tuinen en kwamen aan een rotsachtige helling met Zachte naaldvaren. Roze vetkruid en Oranje havikskruid bleken al goed verwilderd te zijn. Vooraleer naar een zijarm van de Lesse te trekken, snuffelden we een steile berm af langs een stofferige weg, waar we Stinkend

nieskruid, Zwartsteel, Nachtsilene, Springzaadveldkers, Rozetsteenkers, Amandelwofsmelk, Fijne ooievaarsbek, Donderkruid en Voorjaarsganzerik vonden. In het natte stuk langs de Lesse groeiden Groot springzaad, Egelboterbloem, Dotterbloem en Bittere veldkers. Na de middag verkenden we een beekvalleitje, waar we Paarbladig goudveil, Gifsla, Witte veldbies, Fraai hertshooi, Bosgierstgras, Wilde narcis, Gulden boterbloem en Bosmuur konden determineren. Buiten Gele helmbloem op een muurtje, leverde het kerkhof niet veel op en de steile klim naar de akkers en weilanden op het plateau leverde nog Akkerhoornbloem op. Totaal aantal taxa: 314.

10 mei: Hok J6.34.12 te Han-sur-Lesse met de Tiennes les Grignaux, Hérumont en Turmont

Aan een zijarm van de rijweg konden we de auto's nog parkeren in de schaduw en tot in de vroege namiddag waren we daar zeker van lommer. De ploeg was ditmaal volledig met 20 deelnemers. Twee steile kalkhellingen langs weerszijden van de verkeersweg met daartussen een beekvalleitje, een visvijver en wat wegkanten waren de ingrediënten voor vandaag. Langs de witrode GR bewegwijzering klommen we in de voormiddag de meer open kalkhelling op, waarop we heel wat warmteminnners en kalkliefhebbers vonden. Uit de grassenfamilie onthouden we Zachte haver, Gevinde kortsteel en Bergdravik, die vergezeld waren van de alom vertegenwoordigde Zeegroene zegge. De Gele kornoelje konden we gemakkelijk herkennen aan zijn blad, dat uitloopt in een langgerekte spits. Op de naar het zuiden gerichte helling groeide volop het Geel zonneroosje met tussen de stenen Kogelbloem. Onder de bomen vonden we meerdere exemplaren van Mannetjesorchis en enkele geelbruine verschijningen van Vogelnestje. Vingerzegge kon goed opschieten met Blauwgras en Geel vingerhoedskruid, Witte engbloem, Hertswortel, Grote graslelie, Bloedooievaarsbek, Welriekende salomonszegel, Echte gamander, Heuvelaardbei, Bergandoorn, Wildemanskruid (uitgebloeid), Sikkalgoudschem, Duifkruid, Ruig hertshooi en Peperboompje waren zowat de overige bijzondere begeleiders. Betonie, Viltig kruiskruid, Duinroosje, Voorjaarsganzerik en Gewone vleugeltjesbloem vervulde het gamma. Op uitgeloopte plaatsen doken ook enkele kalkmijdende soorten op, zoals Tormentil en Hengel. Na de middag trokken we naar de kalkhelling aan de overkant met meer lommerrijk bos. Een kleine afwijking van de bosweg naar een uitstekende rots bracht ons op een fraai uitzichtpunt, waar we Blauwe sla, Wilde dwergmispel en Kalkaster aantreffen. We daalden af naar de beekvallei, waar we konden genieten van heel wat Gulden boterbloem en talrijke Tongvarens op de vochtige rotsen. Ruig klokje, knollathyrus, Eenbes en Gulden sleutelbloem kregen ook een streepje en Veldkruidkers, Ruig viooltje, Weichselboom en Akkerereprijs mochten de lijst afronden met een totaal van 284 soorten.

11 mei: Hok J6.33.13 te Lavaux-Sainte-Anne met de Tri du Gros Tienne

Op aangeven van Jean De Prez trokken we naar de km² met de Tri du Gros Tienne, waarin ook een groot stuk van het Bois du Solin ligt. In dit laatste bos vonden we op een gekapte bosrand, tussen de normale exemplaren van Bruine orchis ook ééntje dat misschien wel 'verkracht' zou

kunnen geweest zijn door een Soldaatje, maar niet iedereen was akkoord met deze interpretatie. Verder vonden we hier ook veel Wolfskers, Akelei, Vingerzegge, Witte engbloem, Stinkend nieskruid, Welriekende salomonszegel, Elsbes, Sikkalgoudscherm, Heuvelaardbei, Rood peperboompje, Blauwgras, Hengel, Mannetjesorchis, Echte gamander, ... Een fikse beklimming loodrecht op de heuvel via een 'brandgang' pakte sommige op de adem, maar gelukkig was Annie's "bollenkraam" bovenop de heuvelkam open.

In de schaduw van een kolossale eik op de hoek van een wei werd de gevarieerde picknick aangesproken met op de achtergrond het geluid van een Braamsluiper.

Op weg naar het reservaat van de Gros Tienne, even voor de ingang, werden we verwelkomd door een berm met Esparcette, Hokjespeul en enkele tientallen ex. **Aapjesorchis** (foto), met daarnaast ook nog enkele plantjes Vliegen- en

Hommelorchis: misschien wel hét hoogtepunt van de dag. Op het thermofiele kalkgrasland zorgden een tweetal grote groeiplekken van een niet-bloeiende composiet voor een raadsel. Na rijp beraad werd besloten tot Wilgalant, weliswaar mét vraagteken ... maar even later werd dit vraagteken geschrapt, want we kwamen toevallig Jeanne Peeters tegen, die daar ook rondneusde, en zij kende die plant daar van vroegere

excursies in bloei. Ook Verfbrem, Grote muggenorchis en Bergnachtorchis werden daar aangestreept, en uiteraard nog een heleboel andere soorten, maar dit zou ons te ver voeren, want die dag kwamen er immers 298 soorten op de lijst!

Voor de afwisseling trokken we daarna naar het beekvalleitje onderaan de Tienne, waar onze twee 'Chrissen' het hooiland ingestuurd werden. Hun oogst bestond uit Kleine ratelaar, Bosbies, Dotterbloem, Oever- en Tweerijige zegge, Bittere wilg en Gewone waterbies.

Daarna staken we door naar een lange landweg waarvan de berm taluds rood kleurden van het Wit vetkruid. Hier noteerden we o.a. ook nog Veldkruidkers, Kandelaartje, Kleine rupsklaver, Viltganzerik en Trosgamander.

Tot slot moeten we nog vermelden dat de 'carexofielen' die dag zeker verwend werden: niet minder dan 13 zegges kwamen op de lijst. Naast de reeds in dit verslag vermelde soorten waren dat Valse voszegge, Gewone bermzegge, Bleke bermzegge, Boszegge, Ruige zegge, Voorjaarszegge, Bergzegge, Viltzegge, Zeegroene en Blauwe zegge.

12 mei: inventarisatie te Flohimont (F) in de vallei van de Houille

Op deze laatste dag van dit wel zeer zonnige Pinksterweekend neemt André ons mee net over de grens met Frankrijk tot *Flohimont*, een wat vervallen arbeidersdorp aan de Houille, een zijrivier van de Maas; een kans om toch nog eens in het buitenland te strepen en zo zijn we meteen al een eind op weg naar huis. We parkeren de wagens nabij de buizenfabriek K.M.E., in de buurt van de brug over de rivier. De streeplijst wordt al in aanslag gebracht op de parking zelf, want we bevinden ons midden in het hok. Dankzij de goede zorgen van Karel kunnen we zelfs 'hoksgewijs' strepen, aangezien hij op zijn stafkaart de IFBL-kilometerhokken heeft doorgetrokken tot dit stukje Frankrijk.

Aan de *Cul d'Houille* gaat het langs een voormalige spoorlijn, heden omgevormd tot fietspad. Hier worden een aantal gekende spoorbegeleiders gestreept, zoals Wilde reseda, Slangenkruid, Zeepkruid, Bleke klaproos en Bermooievaarsbek, benevens vooral banale dingen: Akkerdistel, Kompassla, Zilver schoon enzovoort. Bij een dagzomende rotswand worden de verrekijkers bovengehaald voor Spaanse zuring, Bergdravik, Kogelbloem, Hertswortel en Blaassilene. Even nog kunnen we het pad vervolgen, alvorens het stopt bij een afsluiting die ons dwingt om op onze stappen terug te keren. Ondertussen vinden we nog Fijne ooievaarsbek, Glad walstro, Stinkend nieskruid en Bosmuur. De opmerkelijke geest van Boudewijn onderscheidt voor ons niet-bloeiende Gestreepte leeuwenbek van Vlasleeuwenbek, aan de hand van de kranstandige bladeren van de eerste.

Na de spoorlijn stappen we verder langs de Houille, waar we op de oevers nog Grote egelskop, Geoord helmkruid, Bittere veldkers en Hangende zegge mogen noteren. Een Grote gele kwik huist onder een brug en maakt zijn ongenoegen tegenover de vrijpostige floristen duidelijk kenbaar.

We slaan nu weer het pad in en wandelen langs een rij leegstaande arbeidershuisjes, grotendeels vervallen en zoals zo vaak hier in de streek getuigend van een wat naargeestig verleden van hard labeur en dito armoede. Hier noteren we onder andere Gewone bermzegge, Stinkende gouwe, Dagkoekoeksbloem, Late guldenroede. Via de tuinen aan het einde van het pad keren we terug naar de rijbaan, waar de dagzomende rotswand ons nog Vroeg en Muurhavikskruid, Grasklokje, Blauwgras, Kleine pimpinel en Geel vingerhoedskruid opleveren.

Onze laatste gezamenlijke lunch van dit op velerlei vlak bijzondere weekend gebruiken we in de schaduw langsheen de oude spoorlijn.

Bij wijze van marathonzitting (niet opgeven, mensen!) wordt er beslist om na de middag een tweede hok te strepen, met als toponiem *Terne des Marteaux*: aangrenzend aan het eerste, met erin een hellend bospad en bovenaan een kalkgrasland. Al bij het naar boven klauteren wordt echter duidelijk dat de hitte en de vracht aan bijzondere soorten van de voorbije dagen zijn uitwerking niet gemist heeft; iedereen puft en blaast er op los en er beginnen her en der in de groep floristische versprekingen, naamsverwarringen of zelfs foute namen op te duiken. Enige moed wordt nog geput uit de reeks zeldzaamheden die we ook hier weer aantreffen: Herfsttijloos, Prachtklokje, Ruige en Armbloemige (!) scheefkelk (met dank aan Willy en Chris), Vogelnestje en Glad parelzaad. Het Wit hongerbloempje blijft ons ook vandaag vergezellen.

Op de top van de heuvel ontdekken we nog Aard- en Driedistel, Echte gamander, Geelhartje, Pijlbrem en Veldkruidkers. Bij de zendmast aldaar sluiten we deze laatste dag van het Pinksterweekend af met een wijds uitzicht over de Maasvallei. We keren moe maar voldaan op onze stappen terug naar beneden en nemen afscheid bij de auto's, met de belofte op een voorspoedige reis huiswaarts en een spoedig weerzien!

Totaal aantal soorten voor de namiddag 232. De voormiddag streepten we 256 soorten.

Besluit:

We kunnen terugblikken op een zeer geslaagd plantenweekend, waarbij we zoals elk jaar toch enkele verrassingen te zien kregen. Dank aan Karel en Nico voor het strepen en het maken van het verslag van de derde en vierde dag. Het hotel l'Aubépine te Beauraing was op het vlak van avondeten een lichte

tegenvaller. Was het eten al niet veel zaaks, de bediening was nog veel minder. Drie uren tafelen voor een fast food menu krijgen we ook niet elk jaar te verwerken. Wel werden we vergast op cabaret van Bourvil en op een muzikale omlijsting tijdens de laatste avond, maar dit kon de lange wachttijd zeker niet compenseren!! Kortom een hotel om snel te vergeten!!

Voorjaarsexcursie in het Vrijbroek te Mechelen**5 april****Vooraf**

Het Vrijbroek ligt in de Zennevallei langs de E19 tegenover het Robbroek. Het gebied is een relict van een verlaten Zennemeander, waar in de laagte klei en in de flanken zandige afzettingen zijn terug te vinden. In het gelijknamige kasteeldomein is een park ingericht, beheert door de Provincie Antwerpen. De natuur, of wat er van rest, is nog steeds een fraaie weerspiegeling van de bodem, zoals uit het verslag mag blijken. We bevinden ons vandaag grotendeels in het IFBL-hok D4.27.43, maar er worden ook nota's gemaakt in D4.37.21, in het bijzonder de omgeving van de Rozentuin, waar de Europese habitatrichtlijnsoort Kruidmoeras (*Apium repens*) voorkomt. Ondanks deze highlight is de opkomst niet erg groot, maar er is toch één Mechelaar aanwezig, met name Wim Massant, verder Piet Coninx en Mia Schrooten, Nico Wysmantel (streeplijst, gids) en Erik Molenaar (verslag en foto's). Er komen nog verontschuldigungen per sms. Hopelijk kunnen de afwezigen hun hart ophalen aan het verslag van de ontdekkingen op deze dag.

Bespreking**Vrijbroekpark**

We vertrekken aan de ingang van het domein en volgen de parkrand tot in het te onderzoeken hok. De parkrand geeft uit op een behoorlijk grote deels verlandde greppel, waarin zeer vies water wordt afgeleid. Op de oever staan nochtans enkele fraaie soorten, zoals Vogelkers, Wijfjesvaren, Bosanemoon en Gevlekte aronskelk en langs de weg komt Klein bronkruid overvloedig voor, in de bosrand vergezeld van een massa Speenkruid, Gewoon nagelkruid, Maarts viooltje, Heksenkruid en Gewone ereprijs. Er bevindt zich een grote vijver in het park (verboden te vissen!) waar een 100-tal vissers druk doende zijn met hun tijdverdrijf. De vijverrand is kaal gepikt door siervogels, maar toch valt hier een massa miniatuursoorten te strepen van natte graslanden en moerassen. De bosfragmenten bestaan grotendeels uit Essen-lepenbos - met heel wat vitale Hollandse iep onder Gewone esdoorn - en de nattere delen uit Alluviaal bos, waarin opnieuw Vogelkers en ook Hangende zegge een belangrijk aandeel heeft. Een zeer mooie vondst was zeker die van Boszegge en Bosereprijs. Aan een poel - zowat het laagste punt van het park - staat het vol Pinksterbloem en rozetten van Bloedzuring, met rode nerf en bloirelicten met één knobbel op de vrucht. De poel is druk bezocht door amfibieën, die tussen het Haaksterrenkroos wegduiken, en waarin Brede lisdodde een dominante plaats inneemt. De invasieve Douglasspirea is er de laatste jaren sterk uitgebreid,

maar er zijn sporen van controle beheer. Langs de vijver volgen wij de oever van de waterpartij tot een knuppelpad door een ingericht Broekbos. Dit is echter droger dan het park en we ontmoeten er onder het wilgenhakhout zelfs Muursla, naast Echte koekoeksbloem, Kale jonker en Smalle stekelvaren.

Urbaan district

We verlaten het park langs een steil, ommuurd straatje met kasseien. We noteren hier o.a. spontane vestigingen van Schijnaardbei, Bosaardbei (meer dan verwacht) *Aubrietia*, Muurleeuwenbek, Vlinderstruik en diverse *Contoneasters*. Door de straten gaan we terug naar de wagens, terwijl we nog allerlei neofyten en urbicolen kunnen vaststellen op trottoirs en op muren. Vooral het Dalmatiëklokje doet het hier opmerkelijk goed, maar ook Rotsschildzaad - *Aurinia* (voorheen *Alyssum*) *saxatilis*, Hoge fijnstraal, Kandelaartje en Juffertje-in-het-groen zijn op het stenen substraat aanwezig.

Kanaal, velden, houtkanten en landelijke wegen

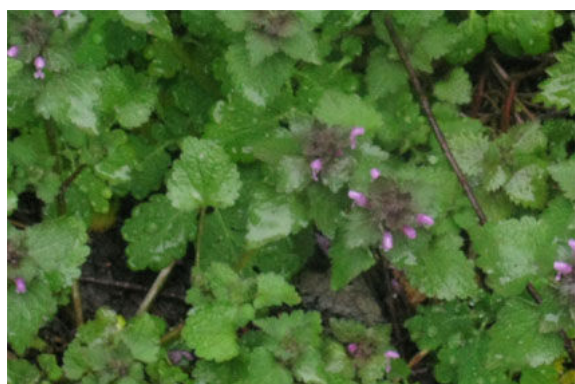
Na het middageten blijft het bar slecht weer. We nemen verder nota van de flora langs het kanaal. In de oeverruigte staat o.a. Rotsooievaarsbek, Vederesdoorn en Waterzuring. Opvallend is ook de aanwezigheid van Duinvogelmuur dat mooi afsteekt tegen zijn grote broer Gewone vogelmuur. De bleke zaadjes van Duinvogelmuur zijn onmiskenbaar. We passeren nog een oude houtkant op de zandige dijk waar o.a. Hollandse iep, Vogelkers, Peterseliebraam en Vogelmelk groeien. Daarna bereiken we akkerland, met bedroevend weinig akkerflora. De gewassen worden afgedekt met doeken tegen wildvraat en vorst. Toch zijn hier nog schrale bermen, waarin we Gewone rolklaver, Gladde witbol en Schermhavikskruid aantreffen. Verderop staat in een wegwant een zaailing *Viburnum rhytidophyllum*. In het terugwandelen naar het startpunt noteren we nog meer stadsflora en na enig zoeken maken we toch nog een foto van Rotsschildzaad die daar straks in de regen niet lukte.

Gazon Rozentuin met Kruipe moerasscherm

Na de middag nemen we een kijkje op de bekende vindplaats van Kruipe moerasscherm, de vermaarde richtlijnsoort, en wat de provincie zoal heeft ondernomen om deze pionier zijn kansen te geven. De rozen zijn nog altijd belangrijker dan de Europese richtlijn, maar de pionierplant van open, voedsel- (speciaal stikstof-) rijke, natte grond, doet het er nog steeds. Vooral in de gazonranden kan je haar zien. Het is een natte freatofyt (obligaat), die tevens zouttolerant is en zich verspreidt via water. Van deze mechanismen is hier niks te bespeuren. Wel zijn er open stroken gemaakt die kans op kiemen mogelijk maken. De begeleidende soorten zijn ook niet mis: een massa bloeiende Blauwe zegge wordt afgewisseld met in bloei gaande Gewone veldbies, Gewoon reukgras, vlekken Moerasrolklaver en Aardbeiklaver. Boompjesmos komt er opvallend voor. Andere pioniers zijn hier Vreemde ereprijs, Klein bronkruid, Pinksterbloem en Tijmereprijs. Vooral Witte klaver zet hier de toon. Toch wel jammer dat een glibberige moddervlakte hier niet overheerst. Bij het verlaten van het park zien we een vreemde Smeerwortel verwilderen in de plantsoenen en rondom. Het gaat waarschijnlijk om *Trachystemon orientalis* uit ZO-Europa. Er bestaat slechts één andere Belgische groeiplaats, zo meldt ons Filip Verloove, nl. Sterrebos te Roeselare (sinds de jaren '50 gekend).

Besluit

De zeer gevulde natte dag, uitermate geschikt voor freatofyten, leverde een 200-tal taxa op, waarvan er geen enkele op de Rode Lijst van 2005 voorkomt. Wel zijn 13 soorten indicators voor Oud bos. Merkwaardig is wel dat Kruipe moerasscherm en Aardbeiklaver verder in het park betere biotopen kunnen vinden en wij de soorten daar niet hebben gezien. Wellicht is dit een translocatie waard naar een nabijgelegen reservaat met kleiige droogvallende oevers en veel trappaten van koeien. Bosereprijs komt voor in bossen op relatief voedselrijke, vochtige tot natte gronden van brongebieden. Het verschil met Gewone ereprijs is de rondom behaarde stengel en de iets langer gesteelde bladeren. Het is een Vochtige freatofyt, met kleine, lichte zaden voorzien van een mierenbroodje. De soort komt vooral voor in de leemstreek en het heuvelland, maar ook rond Antwerpen, Aarschot, Mechelen en Lier hebben we de soort al kunnen noteren in vochtige bossen. IFBL D4-27- 43 werd deels al eens bezocht op 24/07/00, evenals d4-37-21 op 6/04/01 en 10/07/00.

**Ingesneden dovenetel
met hartvormige voet**

Kruipe moerasscherm

Hooidonkse beemden – Zoerselbos

19 april

Vooraf

Het Zoerselbos bestaat grotendeels uit beemden die in de 17de eeuw in het toenmalig moeras werden ingericht als hooiland. In de recentere geschiedenis werd bos aangeplant, ook op de meest ongeschikte plekken en plaatselijk met vrij exotische coniferen. Voorts zijn de verlaten beemden spontaan verruigd naar wilgenbroek, begeleid door soorten die in de houtkanten stonden, of beplant met Canadapopulier. In het bezoekerscentrum is een soort heemtuin aangelegd, waarin we soorten aantreffen die hun weg naar het bos reeds gemaakt hebben. Het Zoerselbos is een Vlaams natuurgebied, waar het beheersplan nog niet van is uitgewerkt. Er is ook een stuk in beheer door Natuurpunt.

Onze excursie beperkt zich vrijwel tot het IFBL-hok c5-13-32, maar er werden ook losse nota's genomen in c5-13-14 en c5-13-34. We bevinden ons grotendeels in het beekdal van de Tappelbeek die als bevoeiingsbeek werd ingericht voor de beemden. Er zijn een aantal oude dreven en dijkjes en een groot deel is nog steeds een plantage van diverse coniferen.

Onze gids is Leo Peeters (Agentschap Natuur en Bos), de floristen zijn verder Mia Schrooten, Piet Coninx, Nico Wysmantel (streeplijst), Staf Brusseleers, Wim Strecker en Erik Molenaar (verslag en veldnota's). Na een blik op de documentatie in het bezoekerscentrum begeven we ons naar een reeks hooilanden langs de Tappelbeek. Voor ons allen is het de eerste maal dit jaar dat we de Koekoek horen!

Bespreking

Bos

Door het gehele gebied kan aan de kruidlaag een bostype worden toegewezen. De laagste delen, langs de Tappelbeek, vertonen Alluviaal bos met vooral Muskuskruid, Geel nagelkruid, Zevenblad, Speenkruid, her en der vlekjes Slanke sleutelbloem, Bittere veldkers, Zwarte bes, Bloedzuring, Bosandoorn, en Kruiwend zenegroen. Boszegge werd maar één maal gezien, en Groot heksenkruid ontbreekt soms in de meest typische delen. Opvallend zijn de kwelzones met Verspreidbladig goudveil. Iets droger en net buiten de invloed van de kwel situeert zich een type Eiken-Beukenbos waarin Bosanemoon, Veelbloemige salomonszegel, Gele dovenetel, Klimop, Grote muur, Blauwsporig bosviooltje, Bosgierstgras, Witte klaverzuring, Ruige veldbies en Wijfjesvaren regelmatig voorkomen. In het schralere Eiken-Beukenbos, vooral geconcentreerd op oude dijkjes waar de leem door uitspoeling vrij schraal is geworden, krijgen we ondergroei van Adelaarsvaren, Dalkruid, Lelietje-vandalen, Valse salie en Pilzegge. Eikenbos bevindt zich enkel op de zandige en hoger gelegen delen, met Bochtige smele, Pijpenstrootje, Blauwe bosbes en soms wat Struikhei. Op de kleiige bodem is er ook een stuk Essen-lepenbos, met Rode kornoelje, Kardinaalsmuts en heel wat Aalbes, Dauwbraam en Zoete kers in de ondergroei.

We bekijken ook enkele oudere waterpartijen die zich ontwikkelen naar Elzenbroeken, met Blauw glidkruid, Moeraszegge, Elzenzegge, Moeraswalstro, Hennegrass, Hoge cyperzegge, Pitrus, Gele lis en Moerasstruisgras. In de randen bevindt zich stevast een zone met veenmossen, waarin Zachte berk verschijnt, her en der vergezeld van Pluimzegge. De oude beemden bestaan dikwijls uit Wilgenbroeken, maar veelal is er Canadapopulier of Gewone es op aangeplant.

Houtkanten en cultuurbos

In een grote beukendreef (buiten hok) treffen we schrale vegetaties aan, met Schermhavikskruid, Gewone veldbies, Bochtige smele en Hengel, de laatste net niet onder Beuk maar onder Zomereik. Bijzonder zijn ook de enkele zeer oude knobomen Fladderiep. Deze zijn minder gevoelig voor de lepenziekte dan de overal verspreid aanwezige Hollandse iep. In sommige houtkanten staan tot 4,5 meter grote exemplaren Wegedoorn, waarvan in sommige verboste hooilanden enkele zaailingen aanwezig zijn tussen Sleedoorn en Zoete kers. Er is heel wat naaldhout aangeplant, waarvan sommige soorten frequent uitzaaien en standhouden, zoals Europese lork, Westelijke Hemlockspar, Gewone fijnspar, Douglasspar en Grove den. In deze monotone bestanden zijn eigenlijk geen natuurwaarden opgemerkt.

Natte Hooilanden

De beemden zijn mesotroof en maar in de greppels treffen we nog vrij veel moerassoorten aan, zoals Dotterbloem, Beekpunge, Holpijp, Egelboterbloem en Wilde bertram. De meest voorkomende Zeggensoorten zijn Tweerijige zegge, Zwarte zegge en Scherpe zegge. De meeste soorten zijn natuurlijk nog niet aan bloei toe. Door de aanrijking via de Tappelbeek domineert vooral Grote vossenstaart, maar overal is Bosbies, Gewoon reukgras, Kale jonker en Egelboterbloem aanwezig. We vermelden nog Kantig hertshooi, Valeriaan, Moerasstruisgras, Biezenknoppen en Veldrus. Spijtig genoeg hebben we geen Kleine valeriaan gevonden.

Heide

In de zuidwest-zijde van het hok ligt een heideperceel waarop vroeger paarden graasden. Hierop liggen enkele proefplagplaatsen waarop Dophei, Gewone waternavel, Zwarte zegge, Moerasrolklaver, Tormentil en grote populaties met Gewoon haarmos verschijnen. Opnieuw zijn grote vlekken Veldrus aanwezig, hier vergezeld van Gaaf kantmos en Veenstaartje. Tot onze verbazing staat er ook een vlekje Grote ratelaar, een soort die tegenwoordig niet alleen door wind en water wordt verspreid! Hier achter liggen nog bosjes met Wilde gagel en een poel met Snavelzegge.

Waterpartijen

In sommige greppels is nog veel Waterviolier aanwezig, maar in de Tappelbeek noch in de Schijn werden waterplanten opgemerkt. In sommige plassen en karrensporen groeit welig Moerasmuur, Sterrenkroos (wsl. Gevleugeld sterrenkroos) en abundant Dwerfkroos. Heel wat greppels zijn echter verland en door opgehoopt slib ongeschikt voor het behoud van typische soorten. Het oppervlaktewater stagneert dan op deze percelen, waardoor de vegetatie vrij banaal is. Op sommige moerassige en kwellende stukken vallen de Canadapopulieren sierlijk in de zelfde richting, waarbij in de stuikgaten soorten als Knopig moerasscherm en Gele waterkers een geschikte plaats vinden.

Neofyten

Zoals in veel bossen in Vlaanderen is de villawijk een vaste buur en belandt er heel wat tuinafval in het bos. Dit daargelaten zijn er toch opvallende populaties met Lievevrouwebedstro, Reuzenbalsemien, Bonte gele dovenetel, Bosvergeetmij-nietje, Sneeuwbes, Akelei, Pontische rododendron en niet in het minst *Euonymus fortunei*, die een aantal bomen weet te omarmen en reeds zaaddragend is. Een merkwaardig grootbladig exemplaar Nagelkruid langs een pad blijkt later Amerikaans nagelkruid te zijn, waarvan nog maar een paar wilde locaties in Vlaanderen bekend zijn. De coniferen werden reeds hoger vermeld, en blijken een aanhoudende bron van bosdegradatie. Uit gesprekken blijkt dat deze historische aanplantingen van Amerikaanse soorten een hoge aaibaarheidsfactor hebben. Voor de Biodiversiteit van dit Vlaamse natuurgebied is het echter een serieuze bedreiging, die alleen door drastische maatregelen kan worden opgelost.

Slot

Er werden vandaag een 200-tal soorten genoteerd wat wel fraai is voor een lente-excursie. Hiervan zijn 35 soorten indicatief voor *Oud Bos*. Opvallend is wel dat heel wat soorten die kenmerkend zijn voor de Leemstreek hier worden

aangetroffen. Op de Rode Lijst staan Wilde gagel, Tormentil, Kruiwilg, Struikhei, Gewone dophei en Hengel als *Achteruitgaand*. Grote ratelaar is *Kwetsbaar* en Fladderiep is *Zeldzaam*. Lievevrouwebedstro was tevoren nog als *Zeldzaam* gerangschikt. Wegedoorn is blijkbaar niet langer *Zeer zeldzaam*, maar *Momenteel niet bedreigd*. Hoe een dubbeltje rollen kan...

Donkersporig bosviooltje

Wegedoorn

De Vallei van de Tangebeek te Vilvoorde

17 mei

Vooraf

De vallei bestaat uit beekbegeleidend bos, bronbos, aanplantingen in park, vijvers, holle wegen, landbouwgebied, villawijk en wegen. Het is tevens de grens tussen Vilvoorde en Grimbergen. Het zogenaamde bosgebied valt onder het Agentschap voor Natuur en Bos. In dit gevarieerd landschap onderzoeken we het IFBL-hok D4-56-34, maar het natuurgebied zelf valt niet in dit hok. Aan de oevervegetatie is te zien dat het water er tevoren meters hoog heeft gestaan. Bovendien is er bebouwing tot in de komgronden van de Tangebeek. Vandaag zijn de deelnemers Nico Wysmantel (Streeplijst, gids), Geert Andries, Emiel Wagemans, Rudy Van Loock, Roger Dierickx, Daniël De Wit en Erik Molenaar (veldnota's, foto's en verslag).

We starten aan het voetbalveld. Onder gekrijs van Halsbandparkiet en sporters begeven we ons naar de Tangebeek.

Bespreking

Beekbegeleidend bos

Een belangrijk onderdeel van de vallei is uiteraard de Tangebeek zelf. Aan een bruggetje kunnen we tot in het water waar de oevervegetatie door de recente hoge waterstand is platgelegd. Toch is Hangende zegge (zijn naam waardig) nog aanwezig, vergezeld van Beekpunge en Bosveldkers. De steile wanden zijn bekleed met mosplakaten, voornamelijk Kegelmos, en overschaduwd door heel wat Gewone esdoorn (cv.), Gewone es, Zwarte els en Vogelkers. Op de oevers zien we verder heel wat Wijfjesvaren, Groot heksenkruid, Bosgierstgras, Slanke sleutelbloem, Gele dovenetel en op de rand van de komgrond enkele exemplaren Ruig klokje.

Bronbos

In de komgronden treedt op enkele plaatsen water uit de oppervlakte. Deze stukken zijn nog vrij jong en de spontane boomlaag is er niet erg dicht. Naast een groot aandeel jonge Gewone es vinden we er ook veel Schietwilg. Dotterbloem is er net uitgebloeid en we ontmoeten er ook een kleine populatie Rivierhelmkruid, een ondersoort van Gevleugeld helmkruid. Plaatselijk groeit Boszegge uit tot dichte populaties. Op de lichtste plekken vormt Moeraszegge gesloten vegetaties waarin we Kraamkamerspin aantreffen. Er is nauwelijks ruimte voor Smalle stekelvaren, die zeer grote rechtopstaande bladeren heeft. Op enkele plekken vormt Gewoon diknerfmos kalkkorsten in de kwelzone. Spijtig genoeg zijn de wegen ofwel met zware voertuigen kapot gereden ofwel is er een steriele zeer brede laan aangelegd en afgedekt met dolomiet. Overal zijn dichte monotone aanplantingen gebeurd, vooral op die plaatsen waar spontaan een Essen opschieten. Langs de wegen zijn ook soorten als Wegedoorn aangeplant. Enkele zeer fraaie exemplaren Haagbeuk en Gewone es gespaard zijn gespaard, maar het merendeel is aangeplante Beuk, Gewone esdoorn en Zomereik. Verspreid vinden we nog streekvreemde aanplantingen van o.a. Grauwe els en diverse Amerikaanse coniferen. Op een purperbladige Gewone esdoorn vinden we de kogelronde gallen van de galwesp *Pediaspis aceris*. In de rand van het kwelgebied vonden we een soort balsempopulier die omgeven wordt door heel wat opslag. Nazicht van details wijst op Ontariopopulier.

Vijver

Na een rondgang door het bos bereiken we een vijver waar de oevers werden vrijgemaakt van oude Zwarte els. In de oeverzone staat een massavegetatie Bosbies en in het water roept een eenzame Meerkikker. Vooral Roodwangschildpad is hier heer en meester. In een zijgeul liggen lege schelpen van Zwanenmossel. De enige waterplant hier is Dwergkroos.

Wegbermen

Aan de zuidzijde van het hok verlaten we via een parking het bos en volgen een tijd de berm van de Albert I-laan. Opvallende verschijningen zijn hier Brede lathyrus, Donderkruid, Hoge fijnstraal en Gevleugeld hertshooi. De vondst van Gekielde dravik in de wegrand verhit de gemoederen. Het moet nog even gezegd dat onze vindplaatsen van deze soort, zoals aan het kanaal van Willebroek, niet in de atlas zijn opgenomen. In de wegberm van een bosingang is allerlei uit tuinafval verschenen, o.m. Roze ooievaarsbek.

Holle weg

We passeren een holle weg met inlichtingpaneel van Natuurpunt. De flora is er helaas sterk gebanaliseerd en overwoekerd door tuinsoorten zoals Bonte dovenetel en de gevlekte cultivar van Canarische klimop groeit er uit de aanpalende tuinen helemaal in. Er staat nog heel wat Hollandse iep in dwergvorm, vergezeld van enige Heggenrank en Bosrank. De aanrijking vanuit de akkers, de tuinen en de paardenmest van het ruitertoerisme doen er natuurlijk ook niet veel goed aan. Deze holle weg is een belangrijk relict dat nog in ere moet hersteld worden.

Urbaan district

Zowat de helft van het hok is goed voor Urbaan district, met wegen, muurtjes en de villawijk. Overal liggen nieuwe rotondes en ook de VTM-complexen breiden verder uit. We vermelden hier *Hypericum calycinum*, Chinese kamperfoelie, Klein kaasjeskruid, Fraaie vrouwenmantel, Azijnboom en Pijlkruidkers. Aan de voet van de holle weg vinden we bovendien twee sedum-soorten, nl. Tripmadam en *Sedum kamtschaticum*.

Akkerflora

Een groot deel van de open ruimte is in gebruik voor de landbouw. We hebben er niet bijster veel gevonden, maar langs de veldwegen noteerden we o.a. Grote leeuwenklauw, Duist en - vooral in de moestuinen tussen de villa's - Akkerereprijs.

Slot

Er werden uit 620 waarnemingen zo'n 250 taxa opgetekend, waarvan ook enkele typische mossen. Eén Rode-Lijstsoort, Wintereik, is opgegeven als achteruitgaand. Er zijn 25 soorten indicatief voor "Oud bos", waaronder Ruig klokje, Smalle stekelvaren en Wilde kardinaalsmuts.

Gevleugeld helmkruid

Absintalsem verwilderd op de stoep

Heerekenshoeve en Hoge Beemortel te Putte

31 mei

Vooraf

Putte ligt tussen Bonheide en Heist-op-den-berg. In de voormiddag bezoeken we een nieuw project van Natuurpunt i.s.m. de gemeentediensten van Putte. Het betreft een verlaten hooiland waar een deel is gebruikt voor een 'Geboortebos'. In de omgeving is o.a. Blonde zegge waargenomen en op verzoek van Peter Hendrickx, conservator en onze gids vandaag, maken we een lijst (D5-22-41) en kunnen we suggesties doen voor het beheer. Dichtbij de Heerekenshoeve ligt ook het jachtslot, een afgebroken kasteeltje waarvan de omwalling nog zichtbaar is. Net buiten het hok (D5-22-23) nemen we nog losse nota's van een houtkant en het sportveld. De bodem is nogal typisch voor de streek: vrij dunne dekzanden op een kleilaag die her en der dagzoomt. Verrassingen zijn hier altijd mogelijk. In de namiddag gaat de excursie verder

op de Hoge Beemortel, een oud hakhoutbos in een beekvallei. Vandaag zijn de deelnemers Geert Andries (streeplijst a.m.), Erik Molenaar (foto's, nota's en verslag), Peter Hendrickx (gids, conservator), Emiel Wagemans, Judith De Keyser, Piet Coninx, Mia Schrooten, Roosmarijn Steeman, Tom Neels, Arne Verstraeten (streeplijst p.m.), Daniël De Wit en Roger Dierickx.

Bespreking

Houtkant en Bos

Het merendeel van de houtkanten zijn jonge aanplantingen, maar rond de Heerekenshoeve is deze ouder. Opvallend is de overvloed aan streekvreemde boomsoorten, waarvan vooral Amerikaanse eik, Tamme kastanje en Valse acacia overvloedig uitzaaien en woekeren. Rond de ringgracht van het kasteel vinden we nog voorjaarsflora, zoals Bosanemoon en Speenkruid. Op de hogere delen vinden we heide-elementen - met Brem, Pilzegge en Struikhei - en bos op droge, zure grond met o.a. Amerikaans krentenboompje, Wilde lijsterbes, Dubbelloof, Bochtige smele, Smalle en Brede stekelvaren, Schermhavikskruid, Wilde kamperfoelie, Dalkruid en Ratelpopulier onder een scherm van exotische sierbomen en Ruwe berk. In een hoekje vinden we zowaar nog Echte guldenroede. Op Amerikaanse eik groeien een aantal fraaie exemplaren Zwavelzwam. Op voedselrijkere plaatsen staan o.a. verwilderde Witte els, Wijfjesvaren, Schaduwgras, Gewone salomonszegel, Zoete kers, Hazelaar, Grote muur en Bleeksporig bosviooltje. Rond de gracht en lager in het veld ontwikkelt zich een nat bos met Zwarte els, Sporkehout en Gewone es. Daar staat zeer veel IJle zegge en op de paadjes zien we o.a. Moerasmuur. Struweelsoorten zijn vooral Eénstijlige meidoorn, Gewone vlier en Rode kornoelje. Lokaal woekert de verwante sierheester *Cornus sericea*.

Grasland

Tot onze verrassing is zowat alles hier al gemaaid, ook langs de boswegen. Verklaring: het bermbesluit is nooit van toepassing want voor de wielerskoers moet alles nu eenmaal gemaaid zijn. Vooral rond en 'tussen' het geboortebos is het mesofiel hooiland nog goed zichtbaar. Naast dominantie van Gestreepte witbol treden Grote vossenstaart, Gewoon reukgras en Glanshaver overvloedig op. We vermelden Madeliefje, Zachte dravik, nog bloeiende Pinksterbloem, Gewone kropaar en Beemdlangbloem. Ook frequent aanwezig zijn Scherpe boterbloem, Grasmuur, Kleine klaver en Rode klaver. In het geklepeld gras verschijnt Oranje grastaailing, een algemeen maar weinig genoteerd paddenstoeltje. In kleine depressies, de voormalige begreppeling, vinden we Moerasspirea, Veldrus, Moerasrolklaver, Echte koekoeksbloem en Grote wederik. Het loont de moeite hier een deel te plaggen om te kijken wat de zaadbank oplevert. In de moerassige en sterk verruigde delen, waar blijkbaar aan natuurbeheer wordt gedaan, vinden we facies van Pitrus met Veldlathyrus, Gewone waterbies, Moeraswalstro en Mannagras, vergezeld van storingssoorten als Ruige zegge, Hazenzegge, Lidrus, Zompvergeet-mij-nietje, Ruw beemdgras, Penningkruid en Veenwortel. Hoewel er gemaaid is, heeft men enkele pollen en vlekken Zegge laten staan. Aan de huidmondjes en de spaarzame loze bloeiwijzen kunnen we zien dat het om *Carex x elytroides* gaat, de bastaard van Scherpe en Zwarte zegge.

Landelijke wegen, veld, weiland

Voor het middagmaal trakteert Peter ons in zijn tuin op een Gagelbier. De conservator woont in het onderzochte hok, zodat we op heen- en terugweg nog een aantal ruderaal soorten kunnen noteren. We zien bovendien de enige plek met Margriet die nog in een authentieke koeienweide staat. Aan de Kalverbeek - met Roodwangschildpad - zamelen we een stukje Es in, vooral omdat Filip Verloove ons op de recente expansie van Amerikaanse es heeft gewezen. Gelukkig betreft het waterlot van Gewone es, dat door slib van de beek uit zijn krachten is gegroeid.

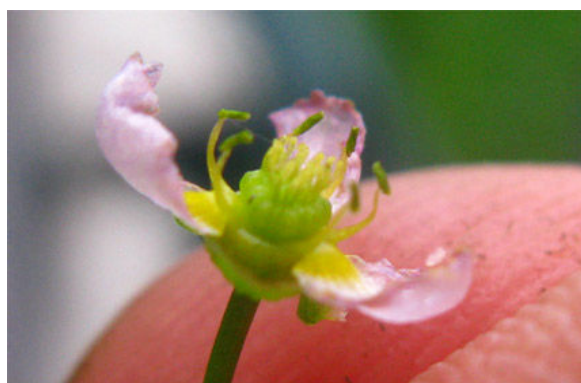
Hoge Beemortel

Aan de ingang merken we de Maretak al op in de populieren. We bevinden ons blijkbaar in haar meest Kempense verspreidingsplaats. Ondanks de frisse wind is dit moerasbos een goede kweekplaats voor allerlei zeer actieve stekende insecten. Arne maakt een beperkte lijst van het bos zelf. Er is een knuppelpad aangelegd en er zijn wandelsluizen voorzien om het verkeer te weren. In een poel die vorig jaar geschoond is, treffen we Slanke waterweegbree (merci, Geert) en Waterpostelein aan. In het hartje van het natte bos groeien IJle zegge, Groot heksenkruid, Koningsvaren, Gelderse roos, Pijpenstrootje, Gewone engelwortel en Grote kattenstaart. Vooral de overvloed aan Elzenzegge is er fenomenaal. Zoals gebruikelijk is het natte stuk begreppeld en op de koppen vinden we dan ook soorten van droger bos, zoals Bosanemoon, Brede wespenorchis, Reuzenzwenkgras, Klimop, Schaduwgras, Gewone salomonszegel, Grote muur en Zomereik. Op de rand van het valletje heeft zich een droger bostype ontwikkeld waarin Bochtige smele en Adelaarsvaren grote delen hebben gekoloniseerd onder een scherm van aangeplante dennen. Vooral hier moeten we een paar keer goed slikken, want in de omgeving van de villawijk weet men wel waar het afval uit de tuin heen moet. Zoals in het Zoerselbos (zie verslag van 19 april 2008) zijn sommige soorten diep in het bos doorgedrongen. We vermelden de gebruikelijke pestsoorten even kort. Bonte dovenetel, twee soorten *Hedera* cultivar, grote oppervlakten met Ierse klimop, Haagliguster, heel wat Laurierkers, een purperbladige *Prunus*, een *Convallaria* cv, Hulst cv, Kleine maagdenpalm, Vingerhoedskruid en *Euonymus fortunei*. Overal duikt Witte paardenkastanje, Amerikaanse eik, Amerikaanse vogelkers en Okkernoot op. Wat een conservator lijden mag... Gelukkig vinden we nog Bergbasterdwederik dat fraai staat te bloeien. Na afloop van de excursie doen we een terrasje, om nog enkele comfortabele determinaties met de flora te kunnen doen.

Besluit

Toch heel wat te zien in D5-22. Op de Rode Lijst staat enkel als achteruitgaand Struikhei en Echte guldenroede. Onder Indicator "Oud bos" vinden we Smalle stekelvaren, Hulst, Wilde kamperfoelie, Dalkruid, Bosanemoon, Wijfjesvaren, Hazelaar, Schaduwgras, Gewone salomonszegel, Grote muur, IJle zegge en Rode kornoelje. Blonde zegge werd hier niet gezien, en de optimale omstandigheden voor deze soort lijken hier verdwenen. Laten we hopen dat de soort er met de hulp van gericht beheer weer uit de zaadbank verrijst. Wat de ruimtelijke ordening rond de Beemortel betreft, waren we bijzonder verrast dat het uitgedoofde woonuitbreidingsgebied is geactiveerd. Onbegrijpelijk omdat het bouwen in overstromingsgebied taboe is. Onbegrijpelijk te meer daar het in

de perimeter van het reservaat ligt en dat geweten is dat dit de toestand van het natuurgebied alleen maar kan benadelen.

Slanke waterweegbree

Bergbasterdwederik

Rosdel en omgeving, Hoegaarden - Nerm

7 juni

Vooraf

Het Rosdel is een deel van het reservatencomplex 'Hoegaardse valleien'. Het natuurgebied is gelegen in de Schoorbroekbeekvallei te Nerm, een gehucht van Hoegaarden. Er is in de buurt ook een aantal akkerreservaten die we tot slot van de excursie bezoeken. ER zijn nota's genomen in e5-47-23 (dorpskern Hoegaarden), e5-46-43 (Rosdel, dorpje Nerm en deels de Schoonbroekbeek) en losse nota's zijn er van e5-46-44 (graanakkers). De streek wordt regelmatig geteisterd door enorme afspoelingen uit de hoog gelegen akkers, en ook vandaag is men de straten nog aan het vrijmaken. Ondanks het aanbod van subsidies voor akkerrandbeheer is hier nergens een erosiewerende ingreep te zien, tenzij in de reservaten natuurlijk. Een bijzonder historisch gegeven is verder de verlaten winningen van Gobertingen steen, een zachte kalkzandsteen waarop heel wat bijzondere flora is teruggevonden. Onder de deskundige leiding van Jules Robijns maken we een lijst met inschattingen van de abundantie. Vandaag bestaat het gezelschap uit Nico Wysmantel (streeplijst), Erik Molenaar (nota's, verslag, foto's), Jules Robijns, Steven Keteleer, Marc Detollenaer, Kasper Van Acker en Robin Guelinckx die ons 's middags pas vervoegt.

Bespreking

Aan de kerk van Hoegaarden

Terwijl we elkaar opwachten bekijken we even de oude muren aan de kerk en de kiosk, waarop o.a. Muurvaren, Tuinbingelkruid, Plat beemdgras en Gele helmbloem is te zien. De meeste oude gebouwen zijn inderdaad gebouwd in de witte kalkzandsteen.

Schoonbroekbeek en wegrand

Beneden aan de beek, waar ook het dorpje Nerm ligt, vervolgt de weg aanvankelijk op gelijke hoogte. De alluviale bodem is erg voedselrijk en hier

vinden we heel wat elementen van Essen-iepenbos en zilverschoongrasland. Helaas zijn de houtkanten langs de weg verse aanplanten. In dit open landschap jubelt de Wielewaal volop. Reeds in het begin treffen we Paardenbloemstreepzaad in zaad.

Grasland op voormalig sparrenbos

Een hellinggrasland is onderaan natuurlijk rijker en natter. Er staat heel wat Rietzwenkgras, Beemdlangbloem, Groot streepzaad, Grote bevernel en Kruisbladwalstro. Bovenaan is het schraler en kalkhoudender, met Stijf havikskruid, Marjolein, Liggende klaver, Klavervreter en Bijenorchtis, een element van kalkgraslanden. In de ruigte langs de randen zien we ook Kompassla, Donderkruid en Bosaardbei. Bijzondere ontdekkingen waren er genoeg, zoals een mogelijke bastaard tussen Paardenbloemstreepzaad en Groot streepzaad. De bloemen van de bastaard waren zonder lintbloemen en de pappus was lichter dan van Paardenbloemstreepzaad. De nootjes waren loos en intermediair van vorm.

Hakhoutbosje op kalkzandsteen

Een zeer merkwaardige standplaats is dit voor Gewone addertong, ons eerder bekend als laagveenplant, vergezeld van Bleek bosvogeltje, Grote keverorchis en Brede wespenorchis. Het was er aardig donker maar net licht genoeg om ook een prachtige oranjekleurige Wasplaat te herkennen. Er staat nog een orchidee in knop, mogelijk een andere wespenorchis en veel jonge vestigingen van Wilde kamperfoelie.

Grasland op voormalige akker

Op dezelfde heuvel ligt een totaal ander grasland waarin vooral Margriet aspect bepalend is. Bovenaan vinden we totaal onverwacht een grote pol bloeiende Ruwe smele.

Veldwegen, akkerranden

Langs uitgestrekte velden noteren we nog een aantal typische Haspengouwse soorten, vooral in de holle wegen. Zo profiteren Muizenoor, Tripmadam, Graslathyrus en Gewone veldsla duidelijk van de erosie in de steilkanten. Helaas wordt er 'tot op de laatste centimeter' van de akkerrand gemest en verruigen de holle wegen spoedig. In akkerranden zijn Paardenbloemstreepzaad, Wilde cichorei en Gevlekte scheerling normale verschijningen. Een van de mooiste verschijningen is toch wel Naakte lathyrus, een plant van kalkrijke akkers.

Gorzenakker

De streek is ook bekend voor zijn Gorzenakkers. Hierop laat men het graan 's winters staan voor deze zaadeters. Uiteraard is het tevens de bedoeling onze typische graanonkruiden een overlevingsplaats te gunnen. Ook allerlei insecten zijn op deze akkers aangewezen. Natuurlijk is het overweldigende aspect van Grote klapproos vooral een uitbundige fraaiheid in het overigens saaie en blootgespoelde akkerlandschap. Omdat er niet zo diep geploegd wordt kunnen ook soorten als Dauwbraam en Gewone smeewortel in de natuurakker overleven.

Muurflora

Als we na de middag de grote akkercomplexen hebben bekeken keren we terug door de dorpskern van het gehucht Nerm. De meeste mensen zijn nog druk bezig met het verwijderen van de vloedgolf modder uit hun huis. Overal staat bedorven meubilair op straat. Op oude muurtjes van baksteen of Gobertingensteen zien we de gewone flora. We vermelden hier Muurvaren, Mannetjesvaren, Muurbloem, Gewone zandmuur, Kompassla en Gele helmbloem. De Uitstaande vetmuur (voorheen Tengere vetmuur subsp. *erecta*) is hier talrijk aanwezig. Eén vreemde waarneming was een forse plant Echt bonenkruid die zich op de top van een bakstenen muur had gevestigd. Zeer fraai en natuurlijk, maar niet zo praktisch voor de keuken!

Akkerreservaat en omgeving

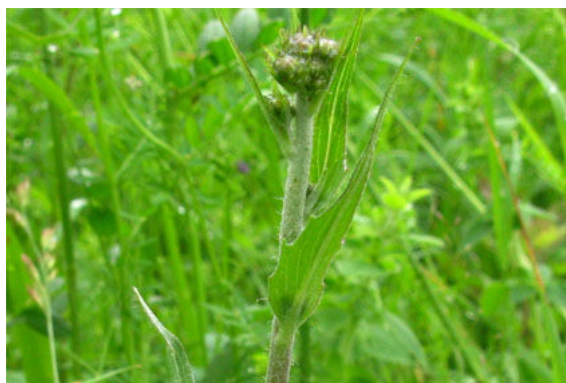
Dus even apart in deze laatste rubriek de soorten die we in de akkerreservaten in de naburige IFBL-hok hebben ontmoet. Men hanteert een soort tweeslagstelsel, waarbij de fauna een heenkomen kan vinden in het braakliggend deel als er wordt geploegd en ingezaaid. Ook hier is het aspect van Grote klaproos weer overweldigend. Als belangrijkste soorten vermelden we Grote leeuwenklauw, Spiesleeuwenbek en Eironde leeuwenbek als soorten van kalkrijke akkers. Verder Akkermelkdistel en Groot streepzaad, en de ruigtesoorten Bijvoet, Akkerdistel, en Boerenwormkruid. In de rand bevindt zich nog een exemplaar Beemdkroon. Op een toegangsweg heeft iemand een hoekje Bolderik ingezaaid, dat al een aantal jaren uit eigen zaad weer opslaat. Langs de modderige wegen dalen we af naar het dorp, terwijl de schade door onverantwoorde akkerbouw alsmaar duidelijker wordt.

Besluit

Van de ruim 220 soorten die we vandaag zien zijn er enkele in de Rode Lijst opgenomen omdat men voor hun verdwijning vreest. “Achteruitgaand” geldt voor Groot streepzaad, Beemdkamgras, Muizenoor en Beemdkroon. Eironde leeuwenbek is “Bedreigd”. Bolderik is met verdwijning bedreigd, maar daar het in de winkel gewoon te koop is duikt het wel eens als siersoort op. “Zeldzaam” volgens de Rode lijst zijn Bleek bosvogeltje, Muurbloem, Naakte lathyrus, Graslathyrus en Bijenorchis. Indicatorsoorten van “Oud bos” zijn Mannetjesvaren, Bosrank, Rode kornoelje, Hazelaar, Reuzenzwenkgras, Grote keverorchis, Wilde kamperfoelie, Schaduwgras, Knopig helmkruid, Bosandoorn en Gelderse roos.

Paardenbloemstreepzaad

Stijf havikskruid in knop

Vooraf

Vandaag bezoeken we het golfterrein in het Provinciaal domein Puyenbroeck. Dit uitgestrekt domein ligt in de vallei van de Zuidlede in het uurhok c3-45, grotendeels in km-hok 21, deels in 22, 23 en 24. Op vraag van de Provinciale beheerders zal een aantal bijzonder plaatsten worden afgestapt en de floristische bevindingen kunnen dan in een uitgewerkt beheerplan worden opgenomen met het oog op monitoring van bijzondere soorten. De golfbanen zelf zijn niet interessant, maar de tussenliggende stukken, bestaan uit natte depressies, bermen met vochtig hooiland en bosranden. Er is enkele jaren tevoren grootschalig geplagd en vooral deze natte ondiepten zijn van uitzonderlijk belang. Ik herinner nog even aan de zoektocht van vorig jaar naar blauwgraslandsoorten in deze streek. Ook vandaag is het onderzoek een schot in de roos en vergezellen elkaar Nico Wismantel (streeplijst en determinaties achteraf), Erik Molenaar (verslag en foto's), Tom Neels (gids), Arne Verstraeten, Lou Roelandt, André Van Peteghem, Daniël De Wit, Trui Verhegge, Danny Minnebo en Christine Troch.

Bespreking**Graslanden**

Het type grasland dat je hier vindt is uiteenlopend. Zo zijn er grote grondhopen en steilten die worden aangeplant met Spirea-soorten en Sneeuwbes, andere worden gemaaid of geklepeld. De slootkanten zijn zeer ruige graslanden en sommige hooilanden zijn pas geklepeld. Elementen van droge graslanden zijn o.m. Zandraket, Zandmuur, Ruw vergeet-mij-nietje, Jakobskruid, Veldereprijs, Gewoon struisgras, Gewone veldbies en Sint-Janskruid. De randen van de paden in dolomiet zijn een voorbeeld hiervan. Overal treden kwelverschijnselen op; het gebied is immers laaggelegen. We treffen talrijke soorten van storingsmilieus, zoals Valse voszegge, Ruige zegge, Penningkruid, Zilverschoon, Ruw beemdgras en Veenwortel. Het soortenrijkste is de groep van de vochtige, bemeste graslanden met gewone soorten als Veldlathyrus, Margriet, Hopklaver, Rode klaver, IJzerhard, Gewoon duizendblad en Gewoon reukgras. Het is duidelijk dat het klepelen van de hooilanden de afvoer bemoeilijkt en dat er enkel aanrijking tot stand komt. Op sommige terpen groeien merkwaardigheden zoals Mottenkruid, Damastbloem, Rood cypergras, Blauw walstro en Zomerfijnstraal. Voorts komen allerlei soorten van natte ruigten voor in randsituaties.

Natte depressies en moeras

Een groot deel van het terrein bestaat uit recent geplaagde zandige en venige bodem. In deze moerasjes houden zich een groot aantal vogelsoorten op en een beperkt aantal siervogels. Vooral de Kluut is hier dit jaar broeds van de partij. In de meeste plassen groeit kranswier in gezelschap van Klein fonteinkruid. In andere plassen vinden we naast een aantal sterrenkroossoorten zelfs Zilte waterranonkel. Van laagveen getuigen Moerasstruisgras, Geelgroene

zegge, Egelboterbloem en Ruw walstro. Pioniersoorten van deze natte bodems zijn Zomerbitterling, Bleekgele droogbloem, Moerasdroogbloem en Echt duizendguldenkruid. De mooiste vegetaties zijn echter de zandige zwakhellende oevers met soorten van Blauwgrasland en heischraal grasland, Blauwe zegge, Biezenknoppen, Kantig hertshooi, Tormentil en Mannetjesereprijs. Maar Blonde zegge, waarvan er maar enkele exemplaren te zien zijn, is dan ook een volkomen verrassing. Daar waren we immers twee weken geleden (vergeefs) voor naar Putte gegaan! Opvallende kenmerken zijn de antiligula op de bladschede en de fijne stekeltjes op de gevorkte snavelpunt, die enkel aan de buitenzijde aanwezig zijn. De streek is gekend voor zijn kalkrijke kwel en soorten van kalkmoerassen zijn van nature in de zaadbank aanwezig. Zo verschijnt Zeegroene zegge op veel plaatsen in de jonge vegetatie en open grasland. Bleke zegge is beslist een bewijs van het grote bos dat hier verdwenen is. Op een natte plek treffen we onze 4 soorten Vlotgras aan, broederlijk in mekaars gezelschap: Getand vlotgras, Stomp vlotgras, Mannagras en Liesgras. Sommige plassen zijn omgeven door dichte zones met Riet, Oeverzegge, Scherpzegge en Heen. Op meer open plekken staat Ruwe bies, duidelijk herkenbaar aan de verspreide ruwe wratjes op de bloeiwijze en het kleine blad onderaan de gezwollen stengelvoet. Deze soorten van voedselrijke oevers en moerassen zijn het meest vertegenwoordigd. In kleiner aantal zien we hier ook Hoge cyperzegge, Blaaszegge, Gewone waterbies, en talrijker Geoord helmkruid en Grote egelskop. Vermoedelijk komt in de min of meer schrale uitgangssituatie pas langzaam verandering. De aanrijking kan echter ook snel gaan, want vrijwel overal rondom werd er Zwarte els aangeplant. De normale spontane verbossing dient zich echter aan met Schietwilg en Gewone es, die uiteraard minder snel de zeldzame vegetaties zullen vernietigen.

Bosranden en ruigten

In de zomen en ruigten van het bos treffen we nog bijkomende soorten aan, zoals Ratelpopulier, Knopig helmkruid, Grote klit, Gewone framboos, Gelderse roos, Stippelganzenvoet, Dagkoekoeksbloem, Hop en Dauwbraam. Na het zien van alle open vegetaties moeten we toegeven dat we niet veel in bos hebben rond gezocht.

Besluit

We hebben zo'n 250 soorten op de lijst staan. Dat is erg veel, maar hieronder bevinden zich een aantal bedreigde soorten, zoals Rode ogentroost en Tormentil (*achteruitgaand*), Mottenkruid (*zeldzaam*) en Zilte waterranonkel (*onvoldoende gekend*). De soort die ons vandaag met verbazing vult is pas thuis - door Nico - op naam gebracht. **Blonde zegge** is "Met verdwijning bedreigd". Als er één soort is waar het beheer zich op moet richten is het deze wel! We bedanken de beheerders voor de mogelijkheid deze biotopen te mogen doorvorsen en hopen dat onze Waaslandse vrienden tot vruchtbare samenwerking kunnen komen omtrent het natuurlijk erfgoed dat in deze vreemde omgeving een overleven zoekt.

Opmerking van Nico Wysmantel

Blonde zegge (*Carex hostiana*) is goed te herkennen aan de wat buikige urtjes (waren op het gedroogde exemplaar zelfs te zien!) Overigens moet men vooral letten op de snavel van het urtje, die tussen de twee punten niet getand is

(sic!); een belangrijk verschil met Zilte zegge (*Carex distans*), zijn dubbelganger.

Stijve wolfsmelk

Heen in bloei

Limburgse plantenexcursies

Natuurstudie werkgroep Natuurpunt Hasselt-Zonhoven (SAP)

SAP-Clubje staat voor Samen Amusant op Pad: op een leuke manier samen de natuur ontdekken, bestuderen en ervan genieten.

De SAP-club trekt er elke woensdagavond (van mei tot augustus) op uit om planten te bestuderen.

Coördinatie: Jan Wyers: 0475 31 37 09, jan.wyers@skynet.be
Johan Royeaerd: 0486 031 131, johan.royeaerd@fulladsl.be

<http://users.telenet.be/natuurpunthasseltzonhoven/>

Verslagen door Myriam Timmermans

Zonhoven fietspad Teut (Noordelijke deel)

30 april

Bijna 20 gegadigden voor de eerste plantenexcursie dit seizoen. Een aantal nieuwelingen hadden hun beste stapschoenen aangetrokken, maar die wisten nog niet dat we eerder de berm uitkammen dan wel eroverheen lopen. Met auto en fiets reden we gegroepeerd naar de startplaats en we lieten ons voertuig achter op een veld dat duidelijk geen aspiraties had om tot parkeerwede uit te groeien. Menselijk ingrijpen had de plasdras situatie enkel duidelijker gemaakt. Bij de startplek stonden bomen en struiken die typisch zijn voor de vegetatie langs zandige Kempenwegjes. De Struikheide stond hoog en uiteengevallen en had zich reeds laten inpalmen.

Het blad van de Amerikaanse vogelkers is nu reeds helemaal ontplooid, terwijl het blad van Sporkenhout en Zomereik nog maar komt piepen. De Latijnse (en Franse) naam van de Amerikaanse vogelkers, de bospest, respectievelijk

Prunus serotina en Cérasier tardif duiden aan dat hij laat (d.w.z. vanaf eind mei) bloeit. Maar de voorsprong die hij ieder jaar neemt door zijn fotosynthesefabriekje als één van de eerste na de winter op te starten moet menig beheerder met extra inspanning bekopen. Wij zagen ook de berk bloeien. De mannelijke katjes die zich reeds voor de winter vormen, hangen in bundeltjes languit te bengelen om een overvloed van stuifmeel te verspreiden. De vrouwelijke katjes staan apart en onopvallend tussen de ontluikende blaadjes. Aan de prille berkentakjes kan je merkbaar voelen of het om een Ruwe berk (*Betula verrucosa* of *B. pendula*) - met wratjes - dan wel Zachte berk (*B. pubescens*) - met puberaal dons - gaat. Later op het seizoen is het dons wat afgesleten en helpen de hangende (= *B. pendula*) of stijf staande takken je wel op de juiste naam. Als dat niet lukt kan je nog altijd zeggen dat het om een tussenvorm gaat. Ook de Zomereik bloeit nu met mannelijke katjes en onvindbare vrouwtjes. De bloemschermen van de Lijsterbes zijn nog groen maar wel reeds aanwezig.

Een Madeliefje en een Paardebloem konden we gelukkig nog benoemen en zoals andere jaren dachten we dat we de Vroegeling nooit meer zouden vergeten. Vroegeling groeit op open zandgrond. In dit milieu kan het zomers heet en erg droog zijn. De plant heeft zich hieraan aangepast door in het voorjaar te bloeien en zaad te vormen. In de zomer is de plant afwezig. In het najaar kiemt het zaad en de plant brengt de winter door als rozet om dan in het voorjaar weer te bloeien. Vroegeling plant zich voort via zaad en vrijwel altijd vindt er zelfbestuiving plaats. Daardoor zijn er vaak zeer veel op elkaar lijkende planten te vinden die dan weer met een aantal kleine kenmerken afwijken van andere groepen veel op elkaar lijkende planten. In de cursus zagen we dat Judaspenning hauwtjes heeft, want de vruchten zijn kort en breed, lengte maximaal 3x breedte. Vroegeling heeft hauwen want - hoewel stukken kleiner - is de vrucht lang en eerder smal.

Mits wat uitleg herkenden we de (Gewone) reigersbek, met zijn lang (samengesteld) blad. De rest van de Ooievaarsbekfamilie heeft een O-vormig (lees rond) al dan niet ingesneden blad. Gewone reigersbek is te vinden op open, droge, matig voedselrijke zandgrond in akkers en bermen.

Een even leuk trucje om de Scherpe en de Kruipende boterbloem uit elkaar te houden is te kijken naar het middelste bladonderdeel. Staat dit op een steeltje, dan is het reeds vooruit gekropen. De Kruipende zou bovendien een gegroefde bloemstengel hebben, de Scherpe niet.

Onderweg mochten we om de bestofte gegevens in ons geheugen wat op te frissen raden bij bladeren die nog bloemloos waren. Op die manier werden namen als Jacobskruiskruid, Gewoon biggekruid, Gewone hennepnetel, Teunisbloem (spec.), ... weer bij onze interne te raadplegen bestanden gevoegd. Een donkere gecamoufleerde kamperfoelie met scherpe blaadjes, kreeg me niet meteen overtuigd. We leerden ook weer een loep gebruiken bij de Veelbloemige veldbies. De helmknoppen zijn zowat even lang als de helmdraden. Bij de Gewone veldbies zijn de helmknoppen 2 à 6 x langer dan de helmdraden. De Ruige, Witte en Grote veldbies vinden we in andere biotopen terug. Dat zijn kalk- en/of bossoorten.

In de berm stond een vraagtekenvaren. Maar ook hier werd onze kennis weer geactiveerd:

Brede stekelvaren: driehoekig (overhangend) blad met stekelpuntje, veel en 2-kleurige schubben

Smalle stekelvaren: driehoekig (stijf) blad met puntje, weinig en eenkleurige schubben.

Mannetjesvaren: ovaal, dubbel geveerd blad met afgeronde top, ronde sporendoosjes

Wijfjesvaren: ovaal, 2 tot 3-dubbel geveerd blad met afgeronde top, haakvormige sori.

Boven aan de oude spoorwegberm werden we door de vondst van grote dennenknoppen gewezen op de aanwezigheid van een Zeeden. De den heeft naalden van zowat 20 cm die per 2 zijn ingeplant. De schors heeft een rode schijn en diepe spleten. Een specht had dit ook al ontdekt, want rond de stam lagen verschillende dennenknoppen van de Grove den waarop flink was ingehamerd, stille getuigen van een spechtensmidse.

Een beetje verder stond Eikvaren, die anders dan zijn collega's een eindje langer, in de winter wel groen blijft. De plant zou gevoelig zijn voor betreding. Dat de hoornbloem behaard is in tegenstelling tot muur weten we ook opnieuw en Gestreepte witbol ligt ook weer bovenaan. We leken even in een kruidentuintje verdwaald. Er stond iets dat verdacht veel op gewone Bieslook leek. We vonden Tijmereprijs - ook de specialisten werden wakker – en Valse salie, die omwille van geur en smaak echt geen plaatsje in de keuken verdient. We herkenden, omdat we deze buurt vorig jaar reeds geïnventariseerd hadden, de beginselen van Rechte ganzerik, Geel vingerhoedskruid en Akeleiruit. Dat er voor de spoorwegberm indertijd vreemd materiaal is aangevoerd, kan veel maar toch niet alles verklaren. Ondertussen leerden we ook weer dingen bij, die voor andere excursies bruikbaar zijn. De hauwen van de Kleine veldkers steken boven de bovenste bloemen uit, bij Bosveldkers blijven de hauwen lager dan de (bovenste) bloempjes. Kleine veldkers heeft zo te zien slechts 4 meeldraden, Bosveldkers heeft er 6.

Ridderzuring herkennen we aan de grootte van het blad met rode nerf (= bloed) en hartvormige voet (liefde voor de jonkvrouw). In dezelfde sprookjessfeer herkent Johan het Rapunzelklokje aan de hand van 2 blaadjes. Luc (die met zijn rode muts) voorspelde juist dat hij Rode schijnspurrie beet had.

Om uit de wind te geraken, die reeds een aantal aanwezigen naar huis had geblazen, sloegen we links af. Daar stond aanvankelijk meer Amerikaanse vogelkers dan wij tellen konden. Op het heideveld iets verderop waren ze weg. Tussen de heidestruikjes vonden we de kleine rood aangelopen Schapenzuring met de afstaande oortjes. Wij hoorden de Veldleeuwerik.

Omdat we met een kleine groep waren, begeleid door een erkende gids namen we een binnenwegje naar geplagde heide. De bodem werd vochtiger en wij zagen Gagel, Gewone dopheide en enkele kleine toefjes Veenbies. We zagen dat het goed was en hoopten dat het aanwezige Pijpenstrootje zich koest zou houden i. p. v. de lege plek in te palmen. De plagwerken besloegen niet één grote vlakte maar verschillende kleinere plekken. Goed voor het klein gespuis. Verderop vonden we droge stukken maar met momenten moesten we via de ene Pijpenstrootjespol naar de andere om droge voeten te houden. Hier vielen we bijna over de uitgebloeide en ontkiemende Beenbreek. We luisterden naar het gesnor van de Sprinkhaanzanger en experts hoorden even de Blauwborst. Zij die het lager zochten vonden één en dan meer Mijtertjes, een minuscuul zwammetje dat graag in en rond veenmos groeit. Het kleine geel-oranje-witte

paddenstoeltje kan zelfs onder water leven. We ontdekten een losliggend groenig ei en één bloeiend struikje Lavendelhei, een typische hoogveenplant.

Kiewit

7 mei

15 personen hadden ondanks het zomerse terrasjesweer toch besloten eerst een plantenronde (of tournée végétale) af te werken.

Als inleiding kregen we van Jan een verslag van zijn experimenteel onderzoek over sokken, laarzen en blaren. Zij die dachten dat wij alleen praten over plantenonderdelen als botten en bladeren, hebben het dus mis. Vol ijver legde Jan ons uit dat wij 2 hokken gingen afwerken. De vlindermensen werken in het blauw, de plantenmensen in het rood. Voor misleide politicologen: het gaat hier om de gebruikte kleur bij de kilometerhokomkadering. Na een beetje geroddel (jawel de afwezigen hebben altijd ongelijk) togen we op pad.

Voor we goed 20 meter verder aan de verschraalde weide kwamen, stonden reeds heel wat bomen op de lijst. Maar aan de boskant bleek het heel wat meters meer van hetzelfde te zijn, terwijl de zandige bodem van de vroegere akker ons telkens weer iets anders aanbood. We zagen de Klimopereprijs, die zijn naam duidelijk aan zijn blad te danken heeft, want dat is ook handvormig gelobd met een grotere lob in het midden en aan de voet is het blad rond. Even verder stond de Veldereprijs die algemener is en oortjes heeft. De Klimopereprijs zien we vooral in het voorjaar bloeien, de Veldereprijs pronkt het hele jaar door met zijn donkerblauwe bloempjes.

Het Fijn schapengras dat thuis hoort op droge voedselarme grond in lage graslanden, op heidevelden en in lichte zure bossen bloeide. Ook het Reukgras toonde zijn bloeiwijze. Reukgras bevat cumarine dat verantwoordelijk is voor de typische hooigeur van drogend en gedroogd gras. Bij het drogen van de planten komt de stof vrij uit de suikerketens waar het in de levende plant aan gebonden is. Uitgangstof voor cumarine in planten is kaneelzuur. Cumarine werd vroeger als smaakstof gebruikt. Sinds de jaren 1950 is dat niet meer toegestaan, omdat het in grotere doses schadelijk bleek te zijn, het is een bloedverdunner en kan bij inname onder andere leverschade, nierschade en hoofdpijn veroorzaken. Bovendien is het mogelijk kankerverwekkend.

Als Luc de Kleine leeuwenklauw niet aangewezen had, zou ik het kleine plantje met zijn onooglijke groene bloempjes niet opgemerkt hebben. Ik kan zelfs niet beloven dat ik het een volgende keer zelf ontdek zelfs als ik bewust op zoek ga op plekken waar het thuis hoort nl. op zandige akkers, in bosranden en op vrij schraal laagblijvend grasland.

Het Klein tasjeskruid is duidelijk familie van het Gewoon herderstasje. Het is kleiner, staat droog (geen SAP-lid), heeft een rozet en de hauwtjes zijn eerder ovaal.

We konden de Heidespurrie vergelijken met de Gewone spurrie. Beide plantjes uit de Anjerfamilie hebben lijnvormige blaadjes die in kransen staan. Gewone spurrie heeft meer en langere blaadjes met onderaan een lengtegroef. De vijf witte kroonblaadjes zijn bij Heidespurrie stomp. Ik herken spurrie aan de haakse bloemstengeltjes. Als ik lees dat spurrie vroeger als nagewas geteeld werd en als veevoeder soms werd ingekuild, kan ik dat moeilijk in overeenstemming brengen met het klein gewas dat ik op arme zandgrond zie staan.

We merkten ook de Gewone ereprijs op die op de stengel 2 tegenoverliggende rijen haren heeft. De bladeren zijn wintergroen en tegenover elkaar staand. De bloemen helderblauw.

We leerden de Grasmuur herkennen aan zijn kale vierkante slappe stengel, zijn lijn- tot lancetvormig zittend blad, de 3-stijlige bloem (kenmerk van alle muren in tegenstelling tot hoornbloem die er 5 heeft) waarvan de tot aan de voet ingesneden kroonbladen (het zijn er 5 maar lijken er 10) net iets kleiner (of groter) zijn dan de gewimperde kelkbladen.

Een Groene specht, gestoord tijdens het eten van zijn geprefereerd menu nl. mieren, vloog uit de wei op.

Een overdadig ruikende meidoorn lokte ons naar een ander biotoop maar nog steeds binnen hetzelfde hok. Wij zouden geen tweede hok meer verkennen die avond. Grote grazers laten de meidoorn met rust. Dat wisten onze voorouders ook al die hun akkers beschermden tegen het vee met meidoornhagen. Een perfectionist in ons groepje heeft al de bloemen onder de loep genomen en tussen al de éénstijlige één bloempje ontdekt dat 2 stijlen heeft. Bij het water stond Rietgras dat aan zijn tongetje buiten de bloeiperiode te herkennen is, Riet heeft immers een rij haartjes staan waar de bladschijf begint. We zagen het groen van toch wel wat op elkaar lijkend Koninginnenkruid, Valeriaan en Engelwortel. Planten herkennen met bloem is toch net iets eenvoudiger.

Een Gewone hulst in bloei toonde ons dat hij alleen mannelijke bloempjes huisvest. Je ziet vier roomwitte kroonblaadjes en vier meeldraden maar van stamper(s) geen spoor.

Bij de poel zagen we veel Waterpostelein. De plant wordt 5-25 cm. hoog en heeft een 10 cm. lange, kruipende, vaak roodachtige stengel. De stengels bewortelen makkelijk. De bladeren staan kruisgewijs aan de stengel en hebben een afgeronde top. De plant lijkt veel op het waterlepeltje, maar die heeft bladeren met een spitse top. Planten van waterpostelein, die in ondiep water staan bloeien niet.

Het Watertorkruid tussen het gras rook heel erg naar wortel (peen). Aan land vallen zijn dikke holle, gegroefde stengels op en zijn de bladeren twee- tot driedubbel geveerd met eironde, spitse slippen. Onder water zijn de bladeren zeer fijn verdeeld en hebben draadvormige slippen.

De zeggen hielden show. Werkelijk mooi om te zien. De Blaaszegge - even de cursus erbij halen - heeft een driehoekige stengel, afwijkende aren (d.w.z. sommige aren zien er anders uit dan andere) met 2 à 5 mannelijke aren en 3 stempels (= bolle urntjes). Nu ze in bloei staan valt het opgeblazen effect nog niet echt op.

Ondertussen kwamen dik 20 Galloways onze kant uit. Zij hadden blijkbaar zin in wat nattigheid voor het slapen gaan en zagen ons als concurrenten rond hun poel. De biologen onder ons legden het verschil tussen koe (zonder hoorns), stier en os (rinkelt niet meer bij het stappen) nog eens uit. Een bleek vrouwelijk exemplaar was duidelijk niet gediend met de toenadering van Alex.

Op weg naar huis ontdekten we nog Hazenzegge, Watereppe, Egelboterbloem, Zwarte zegge en een grote rokende Tonderzwam. Echt Attenborough-niveau. Tegen een van de ex-populieren zat een bloempotgrote Tonderzwam die zijn sporen met zichtbare wolkjes de wereld in zond. De volgende keer dat wij op stap gaan vragen we National Geographic Channel mee.

P.S.: De volhouders ontdekten nog Zeegroene muur terwijl de anderen al nagenoten op het terrasje. Zou het misschien toch niet beter zijn de populieren die veel water opzuigen en te compostrijk blad laten neerwarrelen te rooien? Laat dan wel die met de tonderzwam en de 3 marentakdragers staan.

Zowat 15 mensen, onder wie een geHANDicapte Jos, stonden vroom te wachten aan de kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Altijddurende Bijstand tot het startsein voor de wandeling werd gegeven. Hij had met de jeugd mee gesport op school; sommige mensen moeten hardhandig geweest worden op leeftijdsgevoelige categorieën... Een fazant vloog kokkend uit het struikgewas op en een ree stond in te verte nieuwsgierig naar ons te kijken, het beestje bleef mooi staan tot iedereen haar had kunnen bewonderen. Leo merkte een boomklever op. Hij heet klever omdat hij zowel van beneden naar boven als van boven naar beneden een stam op smakelijke hapjes doorzoeken kan. De boomkruiper kan alleen hogerop. De boomklever is kleurrijk. We hoorden een koekoek om regen roepen en de kwakende kikkers hielden zich niet koest toen een reiger traag wiekend overvloed. Het te doorzoeken hok lag iets verderop. We mochten dus aanvankelijk wel kijken maar niet noteren. We zagen dat het zomerse weer van de laatste weken groei en bloei van blad en bloem gestimuleerd had. We doorkruisten een gekapt stuk dat alvast door grassen veroverd was. Het gesjirp van de (veld)krekkel zorgde voor een zuiders accent. We bereikten de grens van het kilometerhok ergens tussen de netels, de 'zouwen' en de prikkeldraad. De 2 Jannen konden nauwelijks volgen met opschrijven.

Aan een poeltje stond Waterpostelein, met afgeronde blaadjes, heel didactisch naast het Echt waterlepeltje, met meer spits uitlopende blaadjes. Geen enkele boekillustratie of afbeelding op scherm kan tegen deze ervaringswaarde op. De weide pronkte met haast ouderwetse bloemenpracht. We vonden Pinksterbloemen, Margrietten, Kruiden zegegroen, Knolsteenbreek..... Knolsteenbreek is de letterlijke vertaling van *Saxifraga granulata*. *Saxifraga* is afgeleid van de Latijnse woorden saxum = steen en frangere = breken. Plinius de Oudere, een schrijvende Romein, gaf de plant die naam omdat ze de stenen zou breken. Dat was toen niet juist en nu nog niet. De stengel heeft aan de voet knolletjes, dus het stukje *granulata* klopt wel. Door deze knolletjes net boven of beneden de grond plant de Knolsteenbreek zich vegetatief voort. De 1 tot 3 cm. grote bladeren zijn met uitzondering van de bovenste rond tot niervormig met een gekarteld-getande rand. De bovenste bladeren zijn wat langwerpiger. De plant staat op vochtige, matig voedselrijke grond in hooi- en weilanden en uiterwaarden en soms langs bospaden.

Bij een stel lange bladeren met donkere vlekken twijfelden we tussen Veenwortel of Perzikkruid. Beide zijn leden van de duizendknoopfamilie. Veenwortel is een plant die, zoals uit de Latijnse naam (*Persicaria amphibia*) blijkt, zowel in het water als op het land kan groeien. Bij de waterpvorm drijven de stengels en onbehaarde, langstengelige, bladeren op het oppervlak van stilstaand tot langzaam stromend water. De landvorm heeft rechtopstaande stengels, bladeren die wat korter gesteld zijn en behaard. Bij Perzikkruid (*Persicaria maculosa*) hebben de bladeren vaak donkere vlekken. *Maculosa* betekent trouwens: de gevlekte. De sage wil dat het onder het kruis groeide waaraan Jezus werd gekruisigd en dat er enkele druppels bloed op de bladeren vielen.

We konden een minuscuul helblauw Moeras-vergeet-me-nietje op naam brengen door de beharing aan de onderkant van het onderste blad. (Af en toe denk ik toch dat, als God gewild had dat er SAPpers bestonden, hij het menselijk oog wel geschapen zou hebben met een ingebouwde loep...) Bij een Weide-vergeet-me-nietje groeit de ordelijke beharing in de richting van de

bladvoet, bij het Moeras-vergeet-mij-nietje groeien de kriskras staande haartjes grotendeels in de richting van de bladpunt.

Onderweg zagen we veel bloeiende grassen, die we niet alle op naam konden brengen. De Grote vossenstaart en het geknikte kleinere Rosse vossenstaart, Gewone kropaar en dito reukgras, IJle en Zachte Dravik, Gestreepte witbol lukten nog wel, maar bij verschillende halmen moesten we forfait geven. Idem dito voor enkele van de zeggen en biezen. (Als God geweten had dat er ijverige SAPpers zijn schepping wilden bewonderen en inventariseren, zou hij dan de planten of tenminste de grasachtigen niet van etiketjes voorzien hebben?).

We zagen de linksdraaiende Hop naast de rechtsdraaiende Kamperfoelie. Hop (*Humulus lupulus*) is een kruidachtige, windende klimplant uit de Hennepfamilie (*Cannabaceae*). Op de karakteristieke 'bellen' die in augustus/september aan de vrouwelijke plant groeien bevinden zich de klieren die een olieachtige, bittere stof produceren: lupiline. Deze bitterstof heeft een conserverende werking. Aanvankelijk werd het daarom in het bier gebruikt. Omdat men echter langzamerhand aan de bittere smaak gewend is geraakt, wordt het inmiddels als essentieel onderdeel van bier, en zeker van pils, beschouwd. Bevruchte hop is van mindere brouwkwaliteit. Door de aanwezigheid van vetten en oliën in de zadjes kan immers geen schuim op bier gehouden worden.

We zagen een Kale jonker, met vele kleine bloemknopjes, die niets kaals had. De stekels bleken zachtaardig te zijn. De Kale jonker is een weinig vertakte plant die tot 2 meter hoog kan worden. De bladeren zijn eerder smal. Deze distel vinden we op vochtige plaatsen. De plant bloeit vanaf juni en de bloemen hebben een paarse kleur. Ook de Kruldistel was van de partij. Hij heeft tamelijk brede bladeren die als stekelige vleugels aflopen langsheen de stengel. De bloemhoofdjes hebben een doorsnede tot 2 cm. en staan meestal met verscheidene dicht bijeen. Die erg vertakte plant wordt niet veel hoger dan 1 meter en komt voor langs wegranden en op drogere gronden. De Speerdistel is herkenbaar aan de lichtpaarse bloemhoofdjes die zo'n 3 tot 4 cm. doorsnede hebben. Hij staat meestal langs wegranden, in weiden of op braakgronden. Die plant bloeit van juni tot september. De Akkerdistel tenslotte is herkenbaar aan zijn bloemhoofdjes van minder dan 2 cm. doorsnede, los bijeen, die naar honing ruiken. Die plant komt voor langs akkers, wegranden en op braakgronden. Hij bloeit lichtpaars, langgesteeld en in tuilvormige pluimen van juni tot september. Langzaam maar zeker naderden we het hoogtepunt van de wandeling. In een natte hooiweide, onderdeel van een vroegere watering, stonden verschillende exemplaren Brede orchis te pronken met hun paarse bloemaren. De plant komt voor in verschillende biotopen: moerassige weilanden, vochtige matig voedselrijke hooilanden en blauwgraslanden. De Brede orchis is de laatste jaren sterk achteruit gegaan. Dit komt door bemesting, ontwatering en ontginning. De Brede orchis verspreidt zich via stoffijn zaad. Voor het overleven als plant is zij aangewezen op een symbiose met een bodemschimmel. De plant is wettelijk beschermd. In hetzelfde hooiland stond ook de Kleine valeriaan te bloeien. Ook hier geeft de Latijnse naam (*Valeriana dioica*) een kenmerk prijs. De plant is namelijk tweehuizig. De mannelijke exemplaren (die met de meeldraden) zijn groter uitgevallen dan de vrouwelijke exemplaren (met de stamper). De plant is zeldzaam. Haar biotoop bestaat uit vochtige, vrij voedselarme, open plaatsen. Ook op een tweede plaats bleek de soort weer aanwezig na enkele jaren afwezigheid.

Alex had ons ondertussen toch ook maar weer gevonden. Dat was niet zo moeilijk, zei hij, want we lieten een spoor achter als een kudde buffels. Met Alex leken ook wel de muggen te komen, hoewel het meer aan het rustige

avondweer gelegen zal hebben. Gelukkig waren er enkelen die aan alles gedacht hadden en gul hun gels, spuitbusjes en dergelijke uitleenden.

In een haagkant stond tussen het hoge gras en netels het kleine Verspreidbladig goudveil, ook een lid van de steenbreekfamilie. Dit plantje, dat niet hoger wordt dan een paar centimeter, valt op omdat het reeds in het vroege voorjaar bloeit en dit tot in juni. Het groeit op natte plekken in loofbos, bij bronnen en langs zuivere (bron-)beekjes. De stengel is driekantig; bij Paarbladig goudveil is de stengel vierkantig. Het is vrij zeldzaam. Ik vraag me af of zo'n nietig plantje wel op kan tegen zoveel groot geweld ernaast? Maar door vroeger te bloeien dan dat 'groot geweld' overleeft het toch.

Een Viervlek liet zich langdurig gewillig fotograferen. Het is een fraaie, grote libel, met inderdaad vier opvallende vlekken op de vleugels. Een rups iets verderop had wat meer complimenten en rolde zich op.

Luc legde het systeem van de vroegere wateringten uit. Het water verbeterde de kwaliteit van het hooi niet, maar wel de kwantiteit. Voor koeien was het hooi minder geschikt: die vonden er niet voldoende voedingsstoffen in om melk te produceren. In die tijd was er nog geen vraag naar magere of halfvolle melk... Paarden lustten het wel. De boeren konden dus een centje bijverdienen door de verkoop van het hooi. Voor de paarden van de militairen in het kamp van Leopoldsburg was er inderdaad veel hooi nodig.

Een Tuinfluiter bleef en bleef maar zingen. Zijn klankenpatroon lijkt wat op het merelgezang op een 78-toerenplaat. Een Zwartkop houdt het ook niet zo lang vol.

We wandelden nog even langs enkele vijvertjes: God zag dat het goed was... En dus geraakten we langs een andere weg terug bij de kapel. De SAP was dit jaar nog niet aan z'n tweede naam toegekomen, en dus was er rode en witte wijn, water en fruitsap voor de dorstigen. Enkele noveenkaarsen zorgden voor licht en op de achtergrond hoorden we de Boomkickers tussen de andere kwakers rekkkekkekkekken. Zij zijn dus hun gebied aan het uitbreiden en tot aan de vijvers rond de kapel geraakt. Mooi dat ze dus ook deze gebieden van Natuurpunt bereikt hebben.

Hooilanden & Bos Elsbergweg Zonhoven

21 mei

Weer waren er zowat 15 personen die de kerk van Termolen wisten te vinden om van daaruit het groen te inventariseren. We trokken naar de hooilanden en het vochtig bos tussen de Elsbergweg en de Elstrekenweg te Zonhoven. Deze gebieden van ANB (Agentschap voor Natuur en Bos) had ons clubje nog nooit verkend, dus we waren wel benieuwd.

In file liepen we tot aan een wei waar bruine en witte schapen en huppelende lammetjes ook met hun hoofd tussen de sprieten zaten. Een Gaai vloog van paal naar paal op zoek naar verborgen schatten. Zijn hoofdvoedsel verschilt per seizoen. In de lente heeft hij het gemunt op de eieren en nestjongen van andere vogels, zoals lijsters. In de zomer ruimt hij vele schadelijke insecten op. In de herfst richt hij zich op eikels.

Vier reeën - gelukkig zijn er onder ons nog enkelen die recht vooruit i.p.v. naar beneden kijken - namen iets meer afstand van ons tweevoeters; in de verte bleven ze nog even nieuwsgierig staan, om zich te laten bewonderen. Hier komen duidelijk weinig wandelaars langs.

Veel grassen staan in bloei en onze kennis werd aardig op de proef gesteld. Ze bleek niet steeds toereikend om ze allemaal met naam en toenaam op de lijst te

krijgen. Vooral enkele die nog niet bloeiden bleven een vraagteken. We zullen onze Pieter Hendrickx nog eens moeten uitnodigen...

Ruw beemdgras herkenden we aan de ruwe stengel en bladeren en het lange tongetje met spitse top. Deze soort groeit op allerlei plaatsen, vooral op vochtige grond, in graslanden en wegbermen. Ongemaaid kan het ongeveer 1 meter hoog worden. Ruw beemdgras bloeit van mei tot juli met een pluim. De aartjes zijn eivormig en maximaal 4 mm. lang. Elk aartje bevat twee tot vijf bloempjes. Ze zijn groen en hebben net als bladeren vaak een purperen waas over zich.

Duidelijk te onderscheiden soorten als Vossenstaart (we zagen de Grote, Geknikte en Rosse vossenstaart), Zachte dravik, Beemdkamgras, Engels raaigras, Reukgras, Mannagrass herkenden we nog op zicht.

In de berm stond een uit de kluiten gewassen en ergens uit een tuin ontsnapte ooievaarsbek. Het bleek om Bloedooievaarsbek te gaan. In het wild heeft deze soort knal bloedrode bloemen (we zagen die indertijd in de Viroinvallei b.v.) maar deze hier had lila bloemen (dus een adventieve, gekweekte vorm). Maar er stond wel telkens één, grote bloem op elk bloemsteeltje. Het Fluitenkruid is al uitgebloeid dus de witte schermbloemige zonder omwindsels of omwindseltjes bleek Zevenblad te zijn, we hebben de blaadjes geteld en het klopte, ongeveer. En ook Dolle kervel was van de partij.

In de eerste wei vond de strafste zoeker een Schildereprijs. In België staat Schildereprijs op de rode lijst van planten als zeldzaam tot vrij zeldzaam. De plant wordt 10-30 cm. hoog en heeft lijn- tot lancetvormige, zittende bladeren. Schildereprijs bloeit van mei tot september met witachtige, fijn, rood of blauw geaderde, tweeslachtige bloemen, die door vliegen bestoven worden. De vrucht is een vlak samengedrukte doosvrucht, die aan de top is ingesneden en aan de voet afgerond. Schildereprijs komt voor op natte, voedselarme plaatsen en is een indicator voor verzuurde milieus.

De wikkes beginnen ook te bloeien en we moesten even mensen met een fris geheugen (jonger dan 50...) erbij halen om te weten dat het hier om een voederwikke ging. De voederwikke bloeit met alleenstaande bloemen of met één of twee paar bloemen in de bladoksels. Ze zijn kort gesteld. De bloeiperiode loopt van mei tot juli (soms tot september). De vlag van de bloem is blauwpaars en de zwaarden donker paars. De bloem is 1,8-3 cm. lang. Alle kelktanden zijn even lang of iets langer dan de kelkbuis.

We zagen veel pitrus staan in de lagere gedeelten. We merkten ook de Veldrus op met geladderd (onderbroken) merg en ook Biezenknoppen was van de partij. Veelbloemige veldbies, met veel bloemhoofdjes, wat behaard en met veel en brede blaadjes stond in de buurt van de ijlere Gewone veldbies.

In de wei ernaast stond al aardig wat Kleine ratelaar, volop in bloei. Ratelaar is een halfparasiet. In de winter groeit het worteltje al uit en gaat op zoek naar de wortels van andere planten zoals gras of klaver. De plant boort die aan en haalt hier een gedeelte van zijn voedingsstoffen. Zo heeft het in minder rijke omstandigheden een concurrentievoordeel op die andere planten. Die gaan dus achteruit en in die zin helpt ratelaar om verschraling te versnellen. De ratelaar heeft een vierkante stengel waaraan de bladeren steeds twee aan twee staan. De bladeren zijn lancetvormig tot eirond en de rand ervan is gezaagd. De bloemen zijn plat en geel. Wanneer de plant is uitgebloeid maken de zaden binnen de verdroogde kelkbladen bij beweging een rammelend geluid. Dat heeft de plant de naam ratelaar bezorgd. Ratelaar is eenjarig en de zaden zijn maar kiemkrachtig tot het volgende voorjaar. Dat heeft als gevolg dat wanneer de planten gemaaid worden voor ze tot zaadzetten kwamen, ze volgend jaar uit de

weide kunnen zijn verdwenen. Dat trucje kenden onze voorouders al, en als de ratelaar opdook maaiden ze hun hooiweide vroeg, zodat ze volgend jaar weer kwaliteitsvol hooi aan hun beesten konden geven. Voor natuurbehoud is het eerder het omgekeerde: meer ratelaar verschaalt en schralere graslanden herbergen meer (en boeiender) soorten.

We zagen veel wilgen, die we niet op naam konden brengen (door de heel vele kruisingen is dit een zeer lastige groep). Maar we vonden ook de Kruipwilg. De laag bij de grondse struik komt voor op natte tot droge zandgrond, in duinen en moerassen en schraalgraslanden. Het zachte zaadpluis wordt door zangvogels gebruikt om hun nest mee te vullen. De Kruipwilg komt algemeen voor in de duinen van de kuststreek en was vrij algemeen in de Kempen, in de rest van Vlaanderen is hij erg zeldzaam geworden.

Bij de bosrand begon het tweede kilometerhok. We kamden dit niet helemaal uit: enkel het deel dat behoorde tot het gebied van ANB. Jan mocht weer even supersnel noteren en dan trokken we schoorvoetend het bosje in. Zij die laarzen aan hadden konden een stapje verder gaan dan de gewoon geschoenden. Het bos is ontstaan waar vroeger hooilanden lagen, die in onbruik zijn geraakt. Blijkbaar werden die 'geweterd', zeg maar: bevoeid, te zien aan de vele dijkjes. Hierover lopen nu wandelpaadjes, of eerder: speelpaadjes van de kinderen uit de buurt. Maar het bos zelf was grotendeels onaangeroerd. Het biedt een zeldzame overgang van berkenbroek (zachte berk) naar elzenbroek (zwarte els). Op de dijkjes stond nog Dalkruid. In de natte delen veel veenmos (blijkbaar verschillende soorten). De zeggen waren er boeiend en het kostte wat opzoekwerk thuis voor de bevestiging. Maar er stonden er drie dicht bijeen: Sterzegge, Zompzegge en Geelgroene zegge. Vooral deze laatste is een bijzondere soort en de Sterzegge stond er in relatief nat biotoop. Ook Biezenknoppen (geribd) en Holpijp (hol) waren van de partij. We vonden ook de resten van een kamp van kinderen, met eternietplaten. Hier en daar stond een verdwaalde Grove den.

Op de terugweg naar de auto's kwamen we voorbij een nieuwe vijver, die met hulp van het Regionaal Landschap Lage Kempen is aangelegd. Taxusboompjes in kegelvorm geschoren, wilgen op stok, leilindes, zilverspar en rododendrons. Puur natuur leek het niet echt. Hopelijk volgt het RLLK dit wat verder op. Maar misschien houden kikkers en salamanders wel van een luxehotel. Wat merels en lijsters in het sparrenbos zorgden voor een echte avondserenade.

Een boeiende avond dus, in een boeiend gebied. Goed beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos. De weiden worden gemaaid en het maaisel afgevoerd. De beide weiden tegen de Elsbergweg aan zijn duidelijk verder ontwikkeld en hebben zowat het stadium van bloemrijk grasland bereikt. De massale aanwezigheid van Zwarte zegge is hierbij ook indicatief. De Kleine ratelaar kan helpen bij de verdere verschraling. De oostelijker weiden zitten nog in de stadia daarvoor: grassendominantie en grassenmix. Het 2x/jaar maaien en afvoeren van die laatste weiden verdient aanbeveling. Het plasje in de meest zuidwestelijke weide zou best geruimd worden, de oevers ontdaan van de wilgen en afgeschuind. Het water is nu erg eutroof. Nabegrazen van de weiden kan ook een zinvol hulpmiddel zijn om de evolutie naar bloemrijk hooiland verder te ondersteunen.

Met weer zowat 15 personen kwamen we samen op de parking bij de autoweg om de laveerkunstjes van bussen en camionnetjes te bewonderen. Vooral J.J., die na een stevige ontmoeting met een boom, die van geen wijken weten wou, allerlei kunsttoeren moest uithalen om in en uit zijn auto te geraken. We reden in file naar Den Hof in Laak en staken daar de Grote Baan weer over, maar dit maal te voet en (ja, Jan) we keken weer goed uit. Omdat we buiten de grenzen van Hasselt-Zonhoven waren, konden we een gids in de persoon van Veerle Cielen van Limburgs Landschap, goed gebruiken.

Bij het pompstation daalden we af naar lagere regionen. Wij zagen zoals het hoort in deze natte oorden (Grauwe) wilg en consoorten, Zachte berk, Zwarte els, herkenbaar aan de inkeping i.p.v. bladpunt en Hazelaar, wiens blad een plots uitspringend puntje heeft. Er stonden veel netels, bloeiende Bosbies met zijn diep geribd (gespoord) blad $_ \wedge _$, en de verschillende varens op rij. De Brede stekelvaren met breed blad en gestreepte schubben, de Smalle stekelvaren met zijn effen, doorschijnende schubben, de elegante Wijfjesvaren met de sporen in kommaatjes en (iets verder) de Mannetjesvaren met de spori in niertjesvorm.

Bij de grassen waren voornamelijk Ruw beemdgras, Mannagras en (later) Reukgras van de partij.

In de natte vlakte troffen we naast veel Pitrus (met gladde stengel en relatief losse bloeiwijze), ook wat Biezenknop (geribde stengel, gedrongen groeiwijze) aan en - voor mij een primeur - Draadrus (fijne dunne stengel, een maat kleiner dan de vorige twee, de bloeiwijze lager, dus in of onder het midden van de stengel, typisch voor venige zandbodem. Op de bodem tussen het gras zag je hier trouwens inderdaad vaak veenmos staan.

Er stond ook Gewone vogelkers vol wratjes (van een stippelmot?). De Inlandse vogelkers kwam er ook voor. Die bloeit vroeger en met grotere bloemen dan zijn Amerikaans familielid. Zijn blad blinkt minder, de nerven zijn duidelijker. Bij beide is en soms wel, soms niet de hoofdnerf aan de onderkant van het blad tot de helft met dons omgeven.

Voor de fotografen stond Veenpluis te wenken en ook Wateraardbei in bloei is een poging waard. De plant is geen familie van de aardbeien (*Fragaria*..) maar een potentilla-soort. Het blad verraadt trouwens het familieverband. Wateraardbei bloeit in juni en juli met donkerrode bloemen. De kroonbladen zijn ongeveer even lang als de zwartachtige roodbruine kelkbladen. De kelk is bij rijpheid verdikt. Tijdens de bloei scheidt een schijfvormige honingklier, die zit tussen de meeldraden en de vruchtbodem, nectar uit. Hierdoor worden vliegen, bijen en hommels, die voor de bestuiving zorgen, gelokt. De plant komt voor in matig voedselarme venen en in ondiep water, tot 20 cm. diep, van veenplassen, vennen, duinvalleien, nat grasland, spoor sloten en greppels.

Dat Moerasrolklaver hol is en Gewone rolklaver niet konden we door de meeste loepen zien. De loep van Hedwige was buiten dienst wegens glas kwijt. We hadden ook een loep nodig om het verschil tussen Snavelzegge en Blaaszegge te zien. Ik zag het niet en daarom moet ik mijn heil zoeken in de sleutel (van Hans Vermeulen). Beide hebben 3 stempels (bolle urntjes) bij beide is de bladschijf en -schede kaal, bij beide is de halm stomp driekantig (opm. In Tirion staat nochtans dat Blaaszegge scherp driekantig is, en de Soortenbank zegt dat ook). Blaaszegge heeft echter een ruwe halm met rood aangelopen bladscheden, bladbreedte van 3-7 mm., gekielde bladeren en een spits tongetje

van 5-8 mm. Snavelzegge heeft een gladde halm, onderaan purperbruine tot donkerbruine bladscheden, bladbreedte 2-3 mm. en een stomp tongetje van 2-3 mm. De verschillen volgens de Nederlandse soortenbank zijn weer anders. Blaas.. = scherp driekantig, ruw, urntjes schuin afstaand geleidelijk naar snavel, blad 3-7 mm., = stengel. Snavel = stomp driekantig, glad, urntjes recht afstaand plots nr snavel overgaand, blad 2-5 > stengel. Volgende keer, in een natte buurt wil ik het verschil ook zien of voelen.

Zompzegge konden we eenduidig herkennen. Het groeit in polletjes, heeft een stevige (korte) stengel die schuin uit de grond oprijst. Het blad van Waterdrieblad is mits wat telvaardigheid ook te doen. Wat we niet konden tellen maar wel voelen waren de aanvallen van venijnige kleine knijtjes. Ze worden ook kriebelmugjes (te vriendelijke benaming) knotjes, knutjes of punkies genoemd en ze wilden van geen ophouden weten. De levensles van vandaag leek wel: klein zijn hoeft je er niet van te weerhouden zeer vervelend te wezen. Al dit nattig moois en klein vervelend spul, eigendom van het ANB, wordt onderhouden door de ANB samen met de Milieugroep de Mangelbeek vzw die er sinds 1994 actief is. Zij maaien jaarlijks relatief vroeg op het jaar, maar sparen hokjes met (ruigte)planten, zodat vlinders en insecten toch nog nectar vinden (bij het Sporkenhout bijvoorbeeld) en kunnen schuilen voor belagers. Het beheer is vooral gericht op fauna als kikkers en sprinkhanen en het resultaat mag gezien worden.

Na een sprong over de beek, iedereen geraakte er droog over dank zij precieze instructies, zagen we eerst nog meer van hetzelfde, maar we kwamen geleidelijk in drogere gebieden. Na het inventariseren van een hooiweide, waarin een overleden muskusrat, gingen we het bos in. Op vraag van J.J. dook er Gewone bosbes op, Adelaarsvaren kon hij met al zijn gewens toch niet zichtbaar maken. Via een Zeeden, aan de afgekloven dennenappels te zien, een favoriete eetplek van eekhoorn, bereikten we de huizen. De bosrand had duidelijk menselijke invloed ondergaan. Er stond Maagdenpalm en Gevlekte dovennetel die niet op de streepjeslijst mochten. We zagen verschillende soorten distels en enkele inlandse wilde kersenbomen, te herkennen aan de 2 kliertjes juist onder de bladschijf. Via de Grote Baan, waar een aangeplante bomen- en struikenrand onze aandacht toch nog wat gaande hield, kwamen we moe en tevreden en vol beetjes terug bij de auto's.

Plantenwandeling Kauwbosstraat Zonhoven

4 juni

Zowat 15 auto's stonden geparkeerd op het pas gemaaid gras bij de grote rotonde. Met de laatkomers erbij gerekend hebben we met net twintig personen 'gegraasd'. De fanatiekelingen wilden beginnen met het gemaaid stuk en warempel ze konden een heel deel sprietjes benoemen met naam en toenaam. Het klein grut konden we hier beter onderscheiden dan tussen het hoge groen. Klein Vogelpootje heeft als vlinderbloemige kleine kromme peultjes, die inderdaad op een vogelpootje lijken. Kleine Leeuwenklauw is een verwante van de Vrouwenmantel, dat is te zien aan het grote ronde blad: het is diep, handspletig ingesneden en heeft daardoor (voor mensen die nog nooit een leeuw van kortbij zagen) wat weg van een klauw. Liggende Vetmuur is gekend bij iedereen die ooit voegen op een klinkerpad schoonmaakte. We zagen Tormentil met 4 gele kroonblaadjes en geen 5 zoals de andere soorten ganzerik.

Greppelrus stond er. Het plantje heeft ook op de stengel en niet alleen aan de wortels bladeren. De bloemetjes staan eindstandig op de stengeltjes in een speevormige bloeiwijze. Het is een plant van natte tot vochtige voedselrijke omgeving. Wanneer die soort gaat groeien in een voedselarm milieu dan wijst dat op verrijking. De plant is algemeen. Ook in tuinen en perken is hij te vinden. Daar groeit de soort als onkruid, maar het wieden is geen probleem omdat de soort als eenjarige een beperkt wortelstelsel heeft en daardoor gemakkelijk uit de grond te trekken is. De Trekrus laat zich niet zo gemakkelijk verwijderen, daar zijn blijkbaar trekpaarden voor nodig. Wij hebben het een paar keren geprobeerd, maar het plantje blijft standvastig staan. Het is een stijf plantje met wortelstandige bladeren, een schutblad kleiner dan de bloeiwijze en een bruin bloemdek. Het is een pionier op de heide en komt daar voor samen met Schapenzuring. Dat kleine roodaanlopend plantje, waarvan de blaadjes afstaande oren hebben (waarschijnlijk hadden ze hier vroeger schapen met flaporen), zagen we zonder hard te zoeken ook staan. Verderop vonden we Veldzuring: een maatje groter, met oortjes die omlaag om de stengel plooiën. En ook Ridderzuring, weer een maatje groter, met bredere bladeren met een hartvormige voet.

Het exemplaar Pilzegge dat we vonden kon best wat Viagra gebruiken. De pilzegge wordt 20-50 cm. hoog en vormt zeer dichte pollen. De scherp driekantige, buigzame stengel is meestal gebogen. De Pilzegge bloeit in april en mei met een tot 2 cm. lange bloeiwijze. Aan de top zit een mannelijke aar met daaronder twee of drie vrouwelijke aren. De tot 7 mm. lange, vrouwelijke aren zijn ei- of bolvormig. Het vruchtbeginsel heeft drie stempels. De meestal groenachtige, opgezwollen, kogelvormige urntjes zijn 2-3 mm. lang en hebben twee randnerven. Op het urntje zit een geelwit mierenbroodje. Of dit mierenbroodje de pil is, waarvan sprake in de naam, weet ik niet. We konden allen voelen dat de Veldrus een geladderd blad heeft maar een stengel zonder tussenschotjes. De 30-90 cm. hoge plant bloeit in hoofdjes.

Teveel verschillende sprieten gras kwamen voor de waarschijnlijke naam 'Rood zwenkgras' in aanmerking. Dat laten we liggen tot de ijverige cursisten in Peer het ons duidelijk kunnen uitleggen (dat ze ook maar goed opletten als de Beemdgrassen aan de orde komen). Voor het eerst dit seizoen zagen we Thimoteegras, met zijn sigarrilovormige aar met oorwormachtige uitsteeksels. We herkenden het Tandjesgras met zijn dikke aartjes. Tandjesgras bloeit in juni en juli. De lichtgroene of iets violette aartjes bestaan uit drie tot vijf bloemen. De kelkkafjes zijn langer dan de bloemen. Het onderste langs de randen gewimperde kroonkafje heeft aan de top drie tanden, vandaar de naam tandjesgras. Het is zowat het enige gras dat een heel duidelijk, gewimperd tongetje heeft (in de bladschede). Ook het Langbaardgras met zijn smalle pluim, waarin de aartjes meestal naar één kant staan, vonden we op de inrit van een wei. Langbaardgras groeit graag op stenige en zandige plaatsen. We werden afgeleid door 2 parende langpootmuggen. Omdat mevrouw haar vleugels wat spreidde zagen we het geel zwart gestreepte lijf (*Nephrotoma crocata*).

De voorlopers hadden Beklierde Ogentroost gevonden, ook wel pluk-me-nietje genoemd. Volgens Wikipedia is Beklierde Ogentroost een halfparasiet op grassen en cypergrassen. De wortels van de plant onttrekken water en zouten aan de wortels van andere planten, maar de plant is zelf in staat tot fotosynthese. Beklierde Ogentroost is een eenjarige plant, die 10-25 cm. hoog wordt en bezet is met veel lange klierharen. De plant bloeit van mei tot september met witte bloemen die vaak een lichtpaarse bovenlip en een gele

vlek op de onderlip hebben. De Beklierde Ogentroost wordt bij oogontstekingen, maar ook bij hoofdpijn en maagpijn gebruikt.

We vonden ook de blauwe Liggende Vleugeltjesbloem, wat Heidekartelblad – ook een halfparasiet, de vruchten lijken trouwens erg op die van de ratelaar, de beginselen van de Klokjesgentiaan en aan de andere kant van de weg wat aarzelend bloeiende Gevlekte Orchis. (Weer hadden de afwezigen ongelijk).

We zagen ook nog Koningsvaren, wat Schaduwgras, bloeiend Rietgras, Zwaluwtong die wat weg heeft van Hagewinde maar het blad is spits en de slippen staan verder uit elkaar. We vonden een sprinkhaan die zich bereidwillig liet fotograferen. Hem op naam brengen was moeilijker: de soort was nog niet volgroeid. De uitleg dat hij nog niet voldoende vervellingen doorgemaakt had om eenduidig herkenbaar te zijn, is misschien ooit wel eens bruikbaar. Twee grijsgroene rupsen met wit randje onderaan (van het Citroentje met Sporkehout als waardplant of van de Argusvlinder?) hielden zich gedeisd op een Gewone Raket.

We hebben dus weer heel wat moois gezien en zijn droog gebleven. De soortenlijst is wel indrukwekkend: op een berm van zo'n 500x20 meter hebben we zo'n 150 soorten, oftewel 150 soorten op net één hectare. Aardig eigenlijk... Het beheer van de wegberm levert ongetwijfeld vruchten op: dank hiervoor aan de gemeente voor het aangepaste maaiwerk. In de toekomst zal een meer verfijnd beheer ongetwijfeld de resultaten verder ten goede komen. Vanaf de herfst beginnen de voorbereidingen voor meer structureel beheerswerk, zodat de verregaande verruiging –zeker op het noordoostelijk deel- teruggedrongen kan worden.

Plantenwerkgroep Natuurpunt Gent

Van onze verslaggeefster Kristel Keppens

Plantentuin Meise

8 maart

Goed begonnen is half gewonnen dus alvast een eerste bezoek aan de Nationale Plantentuin van Meise 22 plantenliefhebbers kwamen af op de eerste activiteit van ons nieuwe werkseizoen, een bezoek aan de Plantentuin van Meise onder leiding van Joost en Katinka. Katinka wees ons er bij het begin op dat een plantentuin meer is dan een park. Het doel van een plantentuin is immers vooral planten onderzoeken, planten beschermen en kennis over planten verspreiden. Vooral in dat laatste zijn wij vandaag geïnteresseerd... De nette graspleinen van het "oude park" zijn veranderd in grasvelden waarin ook grote plakken Daslook, Speenkruid en sneeuwkllokjes hun plaats hebben veroverd. Op het eilandje in de kasteelvijver liggen zelfs grote takken dood hout. Dit zou jaren geleden niet gekund hebben. Gelukkig winnen de natuurwaarden en het streven naar biodiversiteit hier ook meer en meer aan belang. We zouden de plantenwerkgroep niet zijn als we geen aandacht zouden hebben voor de wilde plantjes en we genoten er dan ook van dat we draadereprijs, muskuskruid, aardbeiganzerik, slanke sleutelbloem, bleeksporig bosviooltje en massa's bosanemonen in bloei vonden. Maar ook de coniferenverzameling en een blitzbezoekje aan het herbetum kregen veel aandacht. Joost leidde ons de evolutiekas binnen waar we een levend fossiel konden bewonderen, de *Wollemia nobilis*, een boom uit de Slangendenfamilie (*Araucariaceae*) die pas in in 1994 ontdekt werd door David Noble. *Wollemia-*

achtige planten zouden al 91 miljoen jaar bestaan. De serres sluiten om 16u dus ronden we ons bezoek af in de winkel. De kelen voelden droog aan dus we hopen dat er in Meise ook een gezellig café te vinden is...

Meulestedebrug Hok d3-12-22

15 april

Met meer dan 20 deelnemers en bij aanvang nog een zacht lentezonnetje om de misschien nog winterslapende hersencellen zachtjes op te warmen, zo startte de eerste uitstap van onze PWG. Het hok bevatte op de kaart niet al te veel groene vlakken, ideaal voor een eerste avond wanneer het toch nog vroeg donker wordt. Maar dat betekent niet automatisch weinig variatie op de lijst! Naast de verwachte "gewone" planten zoals Liggende vetmuur, Bezemkruiskruid en hoge- en Canadese fijnstraal vonden we o.a. Groot glaskruid, een plant uit de brandnetelfamilie die op de Rode Lijst als zeldzaam geclassificeerd staat. Een groepje struiken leidde tot een gedetailleerde determinatie en met eenparigheid der stemmen werd besloten dat het om "*Malus sylvestris* (L.) Mill. subsp. *sylvestris*" ging. Vele plantjes waren nog in een zeer jong stadium en moesten via vegetatieve kenmerken op naam gebracht worden. Bij Gewone esdoorn, Jacobskruiskruid en Varkenskers was dat niet zo moeilijk, bij de morgenster daarentegen zagen we hier een daar toch diepe denkrimpels verschijnen. Langs de spoorweg stonden Grote leeuwenklauw en Klein bronkruid en we zagen Kandelaartjes en Muizenstaartjes in grote hoeveelheden. Vooral het voorkomen van die laatste 2 veroorzaakten enkele enthousiaste oh's en ah's bij de deelnemers. Het verschil wat betreft de steunblaadjes bij Kleine - en Grote leeuwenklauw werd nog eens herhaald, de haren die Bosveldkers onderscheiden van kleine veldkers werden met de loupe bekeken en zo stopten we rond 21u met een mooie lijst gestreepte planten en een heropgefrist geheugen voor de volgende tochten.

Merelbeke Hok d3-33-21

29 april

We waren nog maar half uit onze auto 's als een ijverige Karel al met een handjevol blaadjes klaarstond. Dat was een duidelijk signaal, er zou gewerkt moeten worden vanavond. Het hok bevindt zich midden in bewoonde wijken dus begonnen we met "klassiekers" waaronder Zandmuur, Weegbree, Bronkruid, Straatgras en Liggende en Tengere vetmuur. Bij deze laatsten werden de verschillen tussen beide nog eens heropgefrist. De blaadjes van de Tengere vetmuur lopen uit in een relatief lange stekelpunt die langer is dan de breedte van het blaadje. De plant staat eerder rechtop. De blaadjes van de Liggende vetmuur zijn ook wel stekelpuntig maar het stekeltje is veel korter. De habitus van deze plant is liggend. Bij onze eerste vondsten hoorde ook de Vreemde ereprijs met de lepelvormige blaadjes. Dit plantje zouden we later nog veelvuldig terugvinden. We zagen ook massaal Reukgras en Gewoon wilgenroosje dat in dit stadium o. a. aan de bleke middennerf in het blad te herkennen is. Een Vergeet-mij-nietje bracht ons even in twijfel, de bloemetjes van het eerst bekeken takje waren nog niet open en leken lichtgeel te kunnen zijn, even werd *Myosotis discolor* geopperd maar verder onderzoek bracht aan het licht dat de bloemetjes van het plantje allemaal helderblauw waren en dus werd *Myosotis ramosissima* of Ruw vergeet-mij-nietje gestreept. Het was dus fijn dat we wat verder in een border toch ook het Veelkleurig vergeet-mij-nietje

vonden. We eindigden met een moerassig stukje zodat onze lijst een mooie mix van typische stadsplanten, ontsnapte tuinbewoners en moerasplanten bevat.

Rosdam, Sint-Martens-Latem Hok d3-31-11

6 mei

Het was een stralende zomeravond met lonkende terrasjes en barbecues maar een trouwe kern van plantenliefhebbers weerstond al deze verlokkingen om mee te stappen op een nieuwe streeptocht. Het eerste deel van onze wandeling zag er nochtans niet zo veelbelovend uit, een woonzone met de typische stadsplantjes als Schijfkamille, Varkensgras, Heermoes en Weegbree. Maar enkele onbebouwde percelen zorgden toch nog voor aangename verrassingen. Zo vonden we een stukje met Fijn schapengras, een elegant grasje met stijf ingerolde of borstelvormige blaadjes van het geslacht *Festuca*. Op datzelfde perceeltje ontdekten we ook nog zilverhaver, een 1-jarig gras met een ijle pluim en zilverachtig glanzende aartjes. Enkele tientallen muizenootjes flankerden dit mooie grasje. Een akker verderop leverde spurrie op, we herkenden Guichelheil en bijna alle zuringsoorten werden gestreept. De Japanse duizendknopen -met de aan de voet recht afgeknotte bladeren- schieten overal weer uit de grond. We zagen deze keer ook de Sachalinse duizendknoop -met de iets meer hartvormige voet- zodat we beide naast elkaar konden leggen en vergelijken. Met de zwaluwtong erbij mochten we 3 van de 4 fallopia-soorten noteren. Op een hoekje van een ruigte stond een mooi exemplaar van de Gevlekte scheerling. De overlevering leert ons dat Socrates met het gif van deze plant zou gedood zijn. De gevlekte scheerling bevat nl. coniïne, een sterk gif dat in kleine hoeveelheden de dood tot gevolg heeft. Alle delen van deze plant zijn giftig! Onze wandeling leverde ons ook nog een paar mooie bloemetjes op waaronder glanzige ooievaarsbek, Gewone vogelmelk en een vijftal soorten ereprijs. Het was dus een tevreden en ontspannen plantenwerkgroep die rond 21u30 uit elkaar ging.

Sleidinge Hok c3-51-12

15 mei

Zo'n vijf minuten voor we op de afspraakplaats aan de kerk van Sleidinge aankwamen begon het te regenen en 't heeft eigenlijk niet meer opgehouden, behalve dan van stillekens. Toch waren er zonder ons nog 6 diehards komen opdagen. Na 10 min overleg door de geopende autoraampjes besloten we om toch maar naar het hok te rijden. Daar aangekomen begonnen we, onder bescherming van het kofferdeksel van de auto, te strepen. Dat ging nog. Maar 250m verder was de streeplijst, ondanks de paraplu en het beschermde plasticske even nat als de bovenkant daarvan. Van strepen was er nu eigenlijk geen sprake meer, de potloodpunt scheurde gewoon dwars door het natte papier. Maar "niet pleuje" zeggen ze in Gent en ik begon de opgenoemde plantennamen gewoon op een nog eens daaronder liggend blanco blad papier op te schrijven. Tot ook dat bijna doorweekt was, zoals het hemd onder mijn ooit nog waterproof vest. Toen iedereen een van knie tot enkel doorweekte broek had en het bovendien begon te donderen, besloten we om het op te geven. De afwezigen hadden dus voor een keer gelijk en hebben niets gemist, volgend jaar zetten we dit hok gewoon weer op het programma, want al bij al zag het er toch niet slecht uit.

Jean, streper en voor een keer verslaggever ad interim.

Vorig jaar moesten we dit hok overslaan omwille van de asbestperikelen dus waagden we dit jaar een nieuwe kans. Een prachtig gebied als de Bourgoyen lokt natuurlijk een heleboel geïnteresseerden en er waren dan ook meer dan 30 plantenliefhebbers die zich aanboden voor deze streeptocht. Het is natuurlijk heel positief en een pluim op onze hoed dat onze PWG zo'n succes kent maar met zo'n grote groep wordt het moeilijk de 2 belangrijkste doelen van een plantenwerkgroep te combineren n.l. enerzijds zo efficiënt mogelijk het hok inventariseren en anderzijds de plantenkennis van de deelnemers opfrissen en bijschaven wat tegelijkertijd ook het voortbestaan van de PWG's helpt te verzekeren. Er werd dus besloten om de groep te splitsen, een groep vertrok onder leiding van Jean, de andere onder leiding van Joost. We streepten de meerskant van de Bourgoyen dus staan er sowieso een heleboel grassen op onze lijst, Engels raagrass, Gestreepte witbol, Ijle- en Zachte dravik, Langbaardgras en de op onze Gentse lijsten minder vaak geziene Beemdlangbloem met kale oortjes en 2 takken aan de onderste knoop van de bloeiwijze, de kortste met 1-3 aartjes, de langere met 3-6 aartjes. Typische planten voor dit biotoop waren Zomp- en Moerasvergeet-me-nietje, Poelruit, Koninginnenkruid, Echte koekoeksbloem, Watermunt, Penningkruid, Zomprus en enkele zeggesoorten. Echte verrassingen waren er niet maar het was in alle geval een streeptocht in een mooie omgeving en voor de nieuwelingen was het zeker een leerrijke ervaring!

Lemberge Hok d3-43-23**3 juni**

Een "gewoon" hok en de bedreiging van een fikse bui maken dat we terug met de normale groeps grootte van een twintigtal PWG'ers van wal steken. Ons biotoop vandaag is een landelijke omgeving, we wandelen tussen de velden met hier en daar een klein bosje. De uit de kluiten gewassen paardenbloemenbladeren, reuzegrote weegbree en forse Gekroesde melkdistels bewijzen dat hier flink bemest wordt. Anderzijds vinden we natuurlijk ook afstervende en schriële plantjes, relicten van meedogenloze sproeibeurten. We determineren onze eerste basterdwederiken dit seizoen, een viltige – en een harde en we vinden onze eerste rode ganzenvoet. Het lijkt dat het allemaal courante en gemakkelijke planten zullen worden maar af en toe stellen we de meest eenvoudige dingen toch opnieuw in vraag. Wat is nu het echte verschil tussen Akker- en Ruw vergeet-mij-nietje? Hoe weten we met zekerheid dat we te doen hebben met Gewone- of met Kluwenhoornbloem? En is het echt wel allemaal Zachte dravik die we tegenkomen of zouden die forse exemplaren misschien Gekielde draviken zijn? Niet onmiddellijk verwacht maar daarom juist des te fijner zijn de vondsten van Gevleugeld hertshooi, Ringelwikke en Vierzaadwikke en - toch wel erg laat op het seizoen - Verspreidbladig goudveil.

Op 22 juni 2008, tijdens de inwandeling van het "Kunst & Natuurwandelpad in Machelen aan de Leie, een samenwerkingsproject van Natuurpunt Schelde-Leie, Milieufrent Omer Wattez en het Raveelmuseum, trok één van de deelnemers mijn aandacht op een merkwaardige bloem, die dreigde vertrappeld te worden door de 'horde' van meer dan veertig deelnemers die rond mij geschaard stonden om teluisteren naar één van mijn vele verhalen.

Tot mijn grote verbazing bleek het een exemplaar te zijn van *Anacamptis pyramidalis* of Hondskruid, dat daar, in een kaalgereden spoor van een uitwijkende auto in de grazige wegberm groeide.

Dit is de tweede melding van deze soort in onze regio. De eerste was in Mullem, waar de soort bij mijn weten sedertdien niet meer gezien is.

Ik ben 's anderendaags daar terug gegaan om een foto te nemen, maar ook om te controleren of ze er nog stond. De kans is groot dat dit plekje volgend jaar opnieuw dicht gegroeid is met gras ... maar ik hoop dat deze plant de gelegenheid krijgt om voldoende zaad te vormen, zodat ze in de buurt op een ander geschikt plekje terug kan opduiken

“Vroege voorjaarsflora van de Zwalmstreek” deel 1 in de Kottense bossen bij Oombergen **15**
maart

Gids: Karel De Waele – 21 deelnemers

Zo vroeg in het voorjaar op plantentocht gaan, wil zeggen veel determinatie op vegetatieve kenmerken, dus veel discussie. Al van bij de start had de gids prijs: naast de parkeerplek groeiden nogal wat “russen” en al vlug liet hij drie namen vallen: Pitrus, Zeegroene rus en Biezenknoppen. Maar dank zij de kritische houding van enkele al meer ervaren deelnemers én het gebruik van drie floraboeken viel het verdict: de Biezenknoppen werden van de lijst uitgedomd en de gids moest deemoedig bekennen dat hij te vlug geoordeeld had ... Maar ondertussen had iedereen (ook de gids dus) veel bijgeleerd. Na die lange proloog doken we dan eindelijk het bos binnen. Hier vonden we al wat meer planten in bloei: Slanke sleutelbloem, Pinksterbloem, Muskuskruid, Paarbladig en Verspreidbladig goudveil, Bosbingelkruid, Bosanemoon en Bleeksporig bosviooltje. Maar ook de niet-bloeiende bosplanten vormden geen probleem: Kleine maagdenpalm, Daslook, Wilde hyacint, Dotterbloem, Bittere veldkers, Bosereprijs, Gevlekte aronskelk, ... Eén van de deelnemers toonde ons zelfs het prothallium van een (waarschijnlijk brede stekel-)varen: het educatieve peil van de excursie was dus zeer hoog.

Vroege voorjaarsflora in de Zwalmstreek, deel 2 in Michelbeke **5 april**

Gids: Willy Herreman (Karel De Waele was belet) – 14 deelnemers

Ondanks de vele wielerliefhebbers die hun Ronde van Vlaanderen reden (de dag voor de echte Ronde) was de kerk in Michelbeke toch vlot bereikbaar. Met een viertal wagens reden we in de rijrichting van de "renners" de Berendries op. Gelukkig konden we ons in een zijstraatje parkeren waar Grote kaardenbol, Liggende vetmuur, Muurvaren, Reuzenberenklauw, Tuinwolfsmelk en Zandraket aangestreept werden. De weg naar de Boterhoek leverde Grote leeuwenklauw, Muskuskaasjeskruid, Muurleeuwenbek, Ringelwikke, Veldereprijs en een aantal grassoorten op waaronder Duist, Gestreepte witbol, Grote vossenstaart, Rood zwenkgras en Zachte dravik. Dit laatste gras werd ook eerst voor witbol gehouden maar de gids was op zijn hoede en kon de bloeiwijze lospeuteren die duidelijk deze van Zachte dravik was. Boven op de Boterhoek trokken we het (op bepaalde plaatsen zeer drassige) bos in. Naast de algemene voorjaarsflora zoals Bosanemoon, Gevlekte aronskelk, Slanke sleutelbloem en Speenkruid vonden we ook nog Aardbeiganzerik, Beekpunge, Bleeksporig bosviooltje, Bosereprijs, Boskortsteel, Bosbies, Daslook, Gewone engelwortel, Kruisbladwalstro, Muskuskruid, Muurhavikskruid, Paarse schubwortel en Reuzenpaardenstaart. Eens uit het bos werd aan de omheining langs een weide nog Gewone veldbies aangetroffen. Alles samen maakten ze, zo vroeg in het jaar, deel uit van niet minder dan 160 soorten in hok E3-33-21.

Flora van de bossen van de Vlaamse Ardennen, deel 1 op de Koppenberg in Melden **19 april**

Gids: Karel De Waele – 20 deelnemers

Omdat we enkel parkeergelegenheid vonden beneden de Koppenberg kregen we een eerder lange proloog in een akkerbiotop. Daardoor kwamen als eersten Duist, Grote vossenstaart, Stippelganzenvoet en Kroontjeskruid op de streeplijst. In een grachtje met snelstromend water groeiden Groot moerasscherm en Witte (of Slanke?) waterkers welig. Grote muur, Bosandoorn en Gewoon robertskruid waren verboden van de planten van de bosrand en het bos. Want pas na een uur kwamen we eindelijk in het bos en konden we de klassieke bosflora van de Vlaamse Ardennen noteren: Wilde hyacint, Paarse schubwortel, Bosereprijs, Kleine maagdenpalm, Gele dovenetel, Bosanemoon, Speenkruid, Witte klaverzuring, Slanke sleutelbloem, Gevlekte aronskelk, Groot heksenkruid, Ruwe smele, Bosgierstgras, Reuzenzwenkgras, Bosroos en Hulst. We vonden ook de iets zeldzamere Tweestijlige meidoorn naast zijn 'vulgairder' broertje de Eenstijlige. De deelnemers waren zeer leergierig en stelden vele kritische vragen, tot vreugde van de gids.

Flora van de bossen van de Vlaamse Ardennen, deel 2 in het Ingelbos in Kluisbergen. **17 mei**

Gids: Karel De Waele – 7 deelnemers (er werd regen voorspeld).

Met ons kleine groepje hebben we het Ingelbos uitgekamd en streepten o.a. Wilde hyacint, Speenkruid, Bittere veldkers, Gevlekt longkruid, Gevlekte aronskelk, Paarbladig goudveil, Reuzenpaardenstaart, Boswederik, Eenbloemig parelgras, Reuzenzwenkgras, Paarse schubwortel en Witte klaverzuring aan. Van deze laatste twee soorten bewonderden we de ongelooflijk grote hoeveelheden in echte tapijten. We vonden ook een bijna volledig vergaan lijk van een vosje en even verder vonden we inderdaad ook een oude vossenburcht.

Flora van de Zeveren/Vondelbeekvallei, deel 1 in Zeveren 31 mei

Gids: Karel De Waele - 18 deelnemers

We brachten 2/3 van onze tijd door op de reservaatpercelen in de Blekerij. De merkwaardigste vondsten waren Schildereprijs en Zeegroene muur voor de fijnproevers. Uiteraard werden ook de Grote ratelaar, Holpijp, Poelruit en Gele lis in de hooiweide bewonderd. En er werden een drietal pogingen gedaan om de orchideeën op naam te brengen, in de hoop drie soorten te kunnen aanstrepen, maar we kwamen toch altijd uit op Rietorchis en zijn variant Gevlekte rietorchis naast enkele exemplaren die eerder aan Brede orchis deden denken (foto: Gilbert de Ghesquière).

Ook voor de zegges werden de boeken opengeslagen: Scherpe, Moeras, Tweerijge, Ruige en Blaaszegge kwamen op de lijst. Daarna togen we naar de Kerkstraat waar enkele “garden escapes” de lijst kwamen vervolledigen: Driebladvetkruid was hier wel de meest merkwaardige. In totaal noteerden we die dag 214 soorten!

Flora van de Zeveren/Vondelbeekvallei, deel 2 in Wontergem 14 juni

Gids: Karel De Waele – 10 deelnemers

De combinatie regenweer met het feit dat veel wegbermen pas gemaaid waren, plaatste al vlug een domper op ons enthousiasme. En om de zaak nog erger te maken was de ringgracht rond een ‘boerderij/villa’ grondig doodgespoten! We moesten dus ons uiterste best doen om plantjes op onze lijst te kunnen aanstrepen. Daarenboven – maar dat hadden we moeten weten – was het beekbegeleidend bos in dit seizoen ontoegankelijk door de okselhoge brandnetels. Gelukkig zorgden enkele braakliggende terreintjes en de spoorberm voor wat “afwisseling” en kwamen er daardoor toch nog 185 soorten op de lijst, met uiteraard heel wat adventieven en “garden escapes”, maar geen echte “uitschieters”, die een natuurminnend hart kunnen verwarmen.

Nieuwsbrief ZWAMMEN

Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt

Momenteel zijn er in Vlaanderen 16 paddenstoelenwerkgroepen van Natuurpunt actief.

Zij organiseren talloze excursies waarbij aandacht besteed wordt aan educatie en inventarisatie van gebieden. Deze waarnemingen worden systematisch ingevoerd op kwartierhokniveau (1 km x 1 km). Deze verspreidingsgegevens kunnen gebruikt worden om een beter inzicht te krijgen in de diversiteit, verspreiding en achteruitgang van paddenstoelen in Vlaanderen.

In Vlaams-Brabant werd in 2001 een atlasproject opgestart met ondersteuning van de provincie.

Momenteel wordt naar 60 gemakkelijk herkenbare soorten op houtsnippers, in graslanden, tussen mossen en in bossen gezocht. Dit project wil iedereen aansporen om in eigen tuin en streek naar paddenstoelen te kijken en de gegevens door te sturen naar Natuurpunt Studie. Meer info over het project vind je op de website.

Een handige brochure voor herkennen van de 60 soorten is verkrijgbaar in de Natuurpunt winkel voor de symbolische prijs van 3 euro.

Coördinatie Natuurpunt Studie

Roosmarijn Steeman
Natuurpunt Studie
Kardinaal Mercierplein 1
2800 Mechelen
015/ 29 72 22

Roosmarijn.steeman@natuurpunt.be

Natuurpunt Educatie

Hans Vermeulen & Wim Veraghtert
Graatakker 11
2300 Turnhout
tel. 014 47 29 53

Hans.Vermeulen@natuurpunt.be

Wim.Veraghtert@natuurpunt.be

Website (algemeen):

<http://www.natuurpunt.be>

(Fauna & Flora)

Paddestoelen

Paddestoel.flits

Dé maandelijkse digitale nieuwsbrief over paddenstoelen. Vol nieuws over nieuwe publicaties, projecten, excursies en interessante vondsten.

Schrijf je in via
www.natuurpunt.be

**Ook jij kan iets bijdragen aan de
Nieuwsbrief Paddestoelen!**

Paddenstoelenproject Vlaams-Brabant

Op woensdag 11 juni ging een vergadering door voor alle medewerkers aan de paddenstoelenatlas van Vlaams-Brabant. De opkomst was klein, enkel 5 leden van ZWAM konden aanwezig zijn. De inventarisatie van Oost-Brabant loopt als een trein. Maar in West-Brabant is er nog heel wat werk aan de winkel. De Antwerpse mycologen (AMK) bieden hulp aan om West-Brabant in kaart te brengen.

De volgende vergadering voor iedereen die interesse heeft om mee te werken, gaat door op donderdag **28 augustus** in het Natuur.huis te Mechelen.

De vergadering start om 19u30, laat weten iets weten als je komt aan Roosmarijn.steeman@natuurpunt.be of 015/ 29 72 22

Nog een extra stimulans om mee te werken aan het atlasproject: medewerkers krijgen de "Atlas van de regio Leuven" aan de prijs van 10 euro.

Kijk eens rond in eigen tuin

Je hoeft het niet altijd ver te zoeken om bijzondere paddenstoelen te zien. Het is al langer bekend dat tuinen die op een ecologische manier beheerd worden heel wat soorten kunnen herbergen. Je blijft natuurlijk wel afhankelijk van de bodem. Zo werd de "Grote aderbekerszwam" dit voorjaar reeds in drie tuinen waargenomen op zware leembodem (Meldert, Halle). Onder de haag werd na het snoeien een groep aardsterren gevonden. Bij lep maak je kans op Gewone morielje en in het gras vind je met geluk een groep Voorjaarspronkridders. Dit zijn een paar voorbeelden van soorten die recent in tuinen werden gevonden.

Levermostrechttertje

Ook al heb je maar een klein terras met een beetje levermos, het zeldzame Levermostrechttertje kan daar plots verschijnen. En als je geen tuin hebt, groeit er misschien wel eens iets voor de deur. In Schaffen kwamen deze Vroege bekerzwammen gewoon van tussen de straatstenen tevoorschijn.

Vroege bekerzwam

Verassingen op houtsnippers vanaf eind april

Houtsnippers zijn "in" en dat zorgt af en toe voor een verrassing, zelfs in de stad. Zo vond Yves Joris op de parking van de Colruyt een groep Kegelmorieljes. Dit is echter geen éénmalig toeval, de Kegelmorielje (foto) werd in de maand april nog een paar keer in plantsoenen met snippers gevonden. In de maand mei verschijnen de eerste leemhoeden op houtsnippers. Vroege leemhoed werd in april reeds gesignaleerd in Mortsel. Deze is gemakkelijk te verwarren met de Barstende leemhoed, die in dezelfde periode verschijnt. Beiden vertonen vrij snel barsten in de hoedhuid bij uitdroging. Wanneer je één van deze

vindt, maak je best een foto en droog een exemplaar, zodat een specialist je aan de hand van de microscopie de juiste naam kan bezorgen.

De eerste symbionten verschijnen eind mei

Paddenstoelen die een intieme ondergrondse relatie aangaan met bomen noemen we boombegeleiders of symbionten. Beide halen voordeel uit deze samenwerking: de boom krijgt extra voedingsstoffen via de zwamvlok en wordt beschermd tegen ziekten en de zwam krijgt in ruil suikers van de boom. De zwamvlok vormt een kousje rond de worteltopjes waar deze uitwisseling gebeurt. Bij loofbomen die hun bladeren verliezen ligt de sapstroom stil in de winter en in het voorjaar gaat deze omhoog, omdat er energie nodig is om bladeren, vruchten en zaden te vormen. Eens de boom weer bladeren heeft, loopt de sapstroom naar beneden. Op dat moment krijgt de zwamvlok voldoende energie om vruchtlichamen te vormen. Eind mei breekt dat moment aan: op voorwaarde dat er genoeg nattigheid valt, verschijnen de eerste symbionten. Vooral boleten en russula's kunnen er reeds vroeg bij zijn. Zag jij in mei al een Gewone heksenboleet (foto) of een Onsmakelijke kamrussula?

Echte hanenkam verschijnt in de zomer

De Echte hanenkam is er meestal vroeg bij, in juni kwamen er al waarnemingen binnen. In de Kempen komt deze zwam nog her en der voor, bij loof- en naaldbomen, op voedselarme zure zandgrond. Elders is de soort zeldzaam en staat dan ook op de Rode Lijst voor Vlaanderen als "Kwetsbaar" vanwege de achteruitgang. De Echte hanenkam is gemakkelijk te herkennen aan zijn trechtervormige, dooiergele hoed en de aflopende plooien of aders die het uitzicht hebben van plaatjes. Daarin verschilt hij van de Valse hanenkam, die wel echte plaatjes heeft. Tenslotte is de Echte hanenkam een gegeerde lekkernij, waarvan we de vindplaatsen vervagen op www.waarnemingen.be om plukkers en koks niet op het spoor te brengen. Natuurpunt wil het eten van wilde paddenstoelen niet promoten, ons motto is: "Laat ze staan, dan hebben anderen er ook wat aan!".

Wat stinkt daar in het bos?

Hier en daar hangt er een geurtje in het bos, de stinkzwammen zijn er weer. De Grote stinkzwam is algemeen, terwijl de Kleine stinkzwam slechts af en toe te vinden is op zwaardere bodems. Steeds vaker komen meldingen binnen van de opvallende maar zeldzame Roze stinkzwam, een soort die volgens Gherardt vooral verschijnt in warme en vochtige zomers. Het moment dus om hier naar uit te kijken. Op www.waarnemingen.be zie je reeds 2 locaties waar deze roze verschijning gevonden werd.

Paddenstoelcursussen

Weetjes en verhalen over paddenstoelen

Wim Veraghtert

ZW-Brabant: Beersel, Halle en Sint-Genesius-Rode

Theorie: 18/09 en 25/09 van 19u30 tot 22u30

Plaats: Vormingscentrum Destelheide, Destelheidestraat 66, Dworp

Praktijk: 5/10 en 12/10 van 9u00 tot 12u00

Prijs: 16euro/leden en 25 euro/ niet-leden

Inschrijven: Pierre Kestemont 02/377 52 10

Pierre.kestemont@belgacom.net

VZW De Mark: Galmaarden

Theorie: 17/10 en 24/10 van 19u30 tot 22u30

Plaats: Baljuwhuis, Nieuwstraat, Galmaarden

Praktijk: 26/10 en 8/11 van 14u00 tot 17u00

Inschrijven: André Prové 054/58 92 17 (tussen 18u00 en 20u00)

andreprove@hotmail.com

Paddenstoelen voor beginners

Zuidrand Antwerpen

Theorie: 28/8 van 20u00 tot 23u00

Plaats: Lokaal de Ijsvogel, fort 7, Legerstraat 40, Wilrijk

Praktijk: 6/9, 13/9, 20/9, 27/9, 4/10, 11/10, 18/10 en 25/10 van 9u00 tot 12u00

Prijs: 25 euro/leden en 45 euro/ niet-leden op 979-9767547-40 t.n.v. NP Zuidrand Antwerpen met vermelding "paddenstoelen beginners" + naam, telefoon en/of e-mail

Inschrijven: Catherine Vandercruyssen, 03/288 81 07

cvdx@pandora.be

Lesgevers: Lieve Deceuninck en diverse gidsen uit de afdeling

Oude spoorweg (Duffel)

Praktijk: 30/8, 6/9, 13/9 van 9u00 tot 12u00 en 19/9, 26/9 en 10/10 van 14u00 tot 17u00

Plaats: Mosterdpotje, Mechelsebaan 218, Duffel

Prijs: 10 euro

Inschrijven: Lutgarde Van Driessche, 0485/55 97 13,

lutgarde.van.driessche@telenet.be

Lesgevers: Hans Vermeulen en Wim Veraghtert

Noorderkempen

Praktijk: 18/10, 25/10, 8/11 en 15/11 van 9u30 tot 12u30

Plaats: Wildertse Duintjes (parking), N117, naast viaduct spoorweg, Wildert-Essen

Prijs: 20 euro op 000-041538-26 t.n.v. NP Noorderkempen met vermelding "cursus paddenstoelen"

Inschrijving: Hedwig Lauriks, 033/666 63 68, helau@telenet.be

Lesgever: Wim Veraghtert

Ninove

Praktijk: 21/9, 19/10 en 9/11 van 9u00 tot 12u00

Plaats: Kapel van Bevingen (parking)

Info: Kris De Wit, 0497/15 07 18, kris.de.wit@skynet.be

Lesgevers: Wim Veraghtert, Herman Lemaire en Hans Vermeulen

Boven-Schelde

Theorie: 12/9 en 19/9 van 19u30 tot 22u30

Plaats: zaaltje bibliotheek, Kruisstraat 2A, Melle

Praktijk: 20/9 en 27/9 van 9u00-12u00

Prijs: 15euro/leden en 20euro/niet-leden

Inschrijven: Lieve Van Acker, 0498/73 98 85, lievevanacker@hotmail.com

Lesgever: Hans Vermeulen

NEC Hof ter Saksen

Theorie: 9/10 en 16/10 van 19u30 tot 22u30

Plaats: NEC Hof ter Saksen, Haasdonkbaan 101, Beveren

Praktijk: 18/10 van 14u00 tot 17u00 en 26/10 van 9u00 tot 12u00

Prijs: 15 euro/leden en 20euro/ niet-leden, ter plaatse betalen

Inschrijven: Christa Maes, 03/775 28 51, christa.maes@beveren.be

Lesgever: Wim Veraghtert

Paddenstoelen voor gevorderden

Zuidrand Antwerpen

Theorie: 28/8 van 20u00 tot 23u00

Plaats: Lokaal de Ijsvogel, fort 7, Legerstraat 40, Wilrijk

Praktijk: 6/9, 13/9, 20/9, 27/9, 4/10, 11/10, 18/10 en 25/10 van 9u00 tot 12u00

Prijs: 25 euro/leden en 45 euro/ niet-leden op 979-9767547-40 t.n.v. NP Zuidrand Antwerpen met vermelding "paddenstoelen gevorderden" + naam, telefoon en/of e-mail

Inschrijven: Catherine Vandercruyssen, 03/288 81 07, cvdx@pandora.be

Lesgevers: Lieve Deceuninck en diverse gidsen uit de afdeling

Paddenstoelenwerkgroep "De Takruitertjes"

Theorie: 5/9 van 19u30 tot 22u30

Plaats: cafetaria Rust- en verzorgingstehuis Moervaartheem, Meerstraat 31, Wachtebeke

Praktijk: 6/9, 13/9, 20/9 en 27/9 van 14u00 tot 17u00

Prijs: 20euro/ leden en 30euro /niet-leden op 979-2459309-73 t.n.v. Werkgroep paddenstoelen met vermelding "cursus paddenstoelen" + aantal personen

Inschrijven: Lou Roelandt, 09/348 70 31, lou.roelandt@skynet.be

Lesgever: Hans Vermeulen

Ozonium

Herman Derder

De Glimmerinktzwam kan verward worden met de Grote viltinktzwam (*Coprinus domesticus*) en de Rosse viltinktzwam (*Coprinus radians*). Deze twee laatsten groeien vaak op een roestbruin matje van luchtmycelium (ozonium) wat ze onderscheidt van de glimmerinktzwam. Onderling lijken laatst genoemden echter zo op elkaar, dat voor onderscheid de microscoop er aan te pas moet komen plus gespecialiseerde lectuur. Je moet er overigens niet gek van opkijken, dat je jaren zo'n bruin matje bestudeerd zonder dat er een vruchtlichaam in de vorm van een paddenstoel tevoorschijn komt.

Grote viltinktzwam (*Coprinus domesticus*)

Glimmerinktzwam (*Coprinus micaceus*)

Ozonium

Ozonium = zeer sterk en vaak ver uitgebreid, vaak levendig gekleurd, los myceliumweefsel, uitstralend vanuit de basis van het vruchtlichaam.

In memoriam

Herman Derder, drijvende kracht achter werkgroep Zwamvlok

Op zaterdag 5 juli heeft Herman Derder de strijd tegen kanker moeten opgeven. Ondanks zijn ziekte had hij weeral veel plannen voor het najaar, om met de door hem mee opgerichte paddenstoelenwerkgroep Zwamvlok op stap te gaan. Hij zag het volledig zitten om mee te werken aan de atlas van de provincie Vlaams-Brabant en de provinciegrens over te steken. Herman was degene die elk jaar de gegevens van de werkgroep verzamelde en in de databank stak en een mooi en interessant inventarisatierapport uitbracht. Bedankt Herman voor al dat werk dat je graag deed. Hopelijk zet iemand jouw werk verder in de streek.

Herman noteert de waarnemingen van Zwamvlok

Filip Roos, Brugse paddenstoelenkenner

Onverwacht stierf op 22 juli de 46-jarige Filip Roos. Filip had veel interesse voor paddenstoelen en ging vaak mee op stap met paddenstoelenwerkgroep Meetjesland. In het Brugse was hij één van de kenners die zijn waarnemingen zorgvuldig doorstuurde. Op zondag 28 september 2008 is er een natuurwandeling ter nagedachtenis van Filip in het Tillegembos, Torhoutsesteenweg met vertrek om 14.00u.

Agenda Paddenstoelenwerkgroep Zwamvlok

Dinsdag	2 september	Liedekerke	A
Dinsdag	16 september	Hemelrijck Vlierzele	B
Zondag	28 september	Osbroek	D
Dinsdag	30 september	Smetlede	C
Dinsdag	14 oktober	Liedekerke	A
Zondag	26 oktober	Osbroek	D
Dinsdag	28 oktober	Hemelrijck Vlierzele	B
Dinsdag	11 november	Smetlede	C
Zondag	23 november	Osbroek	D
Dinsdag	25 november	Liedekerke	A

Samenkomst :

- A. Liedekerke-bos : ingang Schelfhoutstraat te Liedekerke
- B. Hemelrijck Vlierzele : Kerk Vlierzele
- C. Smetlede: Kerk Smetlede
- D. Osbroek: infobord Frans Blanckaertdreef (zijstraat Parklaan) te Aalst

Vertrek stipt om 14.00 uur op dinsdag en om 10.00 uur op zondag.

Agenda Paddenstoelenwerkgroep Zuid-West-Brabant

De Paddenstoelenwerkgroep Zuid-West Brabant gaat sinds 2002 in het najaar twee keer per week op zoek naar paddenstoelen in de regio. De wandelingen gaan door op woensdag en op zondag, starten om 9u00 en eindigen om 12u00.

	Afspraakplaats	gebied
10 september	kerk Buizingen	Kluisbos
14 september	Parking la Fresnaye	Krabbos
17 september	Parking tennis Bruineput	Begijnenbos
21 september	Maasdal	Maasdalbos
24 september	Laborelec	Kleetbos

28 september	Hogebermweg	Hallerbos
1 oktober	Zevenbronnen	Zevenbronnen
5 oktober	Parking voetbal Dworp	Rilroheide
8 oktober	Acht dreven Hallerbos	Acht dreven Hallerbos
12 oktober	Kerk Essenbeek	Warande
15 oktober	Parking kasteel Gaasbeek	Gaasbeek
19 oktober	weekend	
22 oktober	Maasdal	Maasdalbos
26 oktober	Fazantenlaan Dworp	Weikes
29 oktober	Provinciaal domein Huizingen	
2 november	Brugmann instituut	Gasthuisbos
5 november	Zevenbronnen	Zevenbronnen

Meer info: Pierre Kestemont
02/377 52 10
Pierre.kestemont@belgacom.net

Paddenstoelenwerkgroep Zemst

Afspraak: 14u00 - kerk van Weerde
Begeleiding: Hans Vermeulen
Meer info: Rony Devoogdt, 02/305.69.68,
rony.devoogdt@pandora.be

3 september
10 september
17 september
24 september
1 oktober
8 oktober
15 oktober
22 oktober
29 oktober

Mycologia Zuid-West-Vlaanderen

Aangesloten bij de Zuid-West-Vlaamse Natuur- en Milieukoepel
Secretariaat Jan Breydellaan 94 8500 Kortrijk

Maandelijks paddenstoelentochten

Zoeken naar paddenstoelen, schimmels en andere zwammen op
woensdagnamiddag

- 3 september** **Op zoek naar paddenstoelen in het Prov. domein De Vierlingen te Zillebeke**
Afspraak om 13u15 parking Prov.domein De Palingbeek te Zillebeke
Gids: Christine Hanssens
- 7 september** **Op zoek in het Prov. domein het “Sterrebos te Rumbeke**
Gids: Christine Hanssens Afspraak: 10u op de parking van het domein
- 17 september** **Paddenstoelen in de bossen van Stambruges**
Afspraak: om 13u00 aan Nec De Steenoven Schaapsdreef 29 te Kortrijk
Gids: Christine Hanssens
- 21 september** **Herfstfeer met zwammen in Prov. domein de “Baliekouter”**
Gids: Frank Vandendriessche Afspraak: 14u parking van het domein te Wakken
- 28 september** **Paddenstoelen in de Groene Long te Kuurne Gids: José Vandepplancke**
Afspraak: 9u30' Nec. Het Slot parking Oudstrijderslaan te Kuurne
- 28 september** **Paddenstoelen in Prov. domein Wallemote-Wolvenhof**
Gids: Frank Vandendriessche Afspraak: 10u parking van het domein te Izegem
- 28 september** **Herfstfeer met zwammen in het St Arnolduspark te Tiegem en Bassegebos**
Gids: Christine Hanssens
Afspraak: 14u Parking 't Fonteintje Kapellestraat te Tiegem
- 1 oktober** **Op zoek in het Prov.Domein het Veld te Ardoois**
Gids: José Vandepplancke Afspraak: 13u30' op de parking van het domein via de Bruggesteeweg
- 5 oktober** **“Bergelen vol paddenstoelen”**
Gids: Christine Hanssens
Afspraak: 9u30 aan de Ponnyhoeve Hemelhofweg te Gullegem

- 12 oktober** **Paddenstoelenrijkdom in de Mandelhoek**
Gids: Frank Vandendriessche Afspraak: 14u ingang via de Waterstraat te Ingelmunster (achter de Valora)
- 12 oktober** **Zoeken in Poel en Leiemeersen**
Gids: Michel Lagae – tel: 056/417074
Afspraak: 9u30' parking naast de Poel achter het Cultureel centrum "de Steiger" te Menen.
- 26 oktober** **Paddenstoelen in het Kennedybos**
Gids: Frank Vandendriessche
Afspraak: 9u30' ingang bos langs de Kennedylaan te Kortrijk
- 2 november** **Op zoek Prov. domein de Gavers**
Gids: Christine Hanssens
Afspraak: 9u parking West (aan het voetbalplein) te Harelbeke
- 5 november** **Paddenstoelen zoeken in het bos Den Doel te Zonnebeke**
Gids: José Vandeplancke
Afspraak om 13u15'–afrit A19 Beselare-Bellewaarde of 13u30' parking Domein
- 9 november** **Paddenstoelen zoeken in Prov. domein "t Veld"**
Gids: Christine Hanssens Afspraak 14u aan de "Keunepupe" cafétaria van het domein te Ardoois
- 3 december** **Paddenstoelen zoeken in het Prov.domein Bergelen te Gullegem**
Gids: Christine Hanssens
Afspraak : om 13u30' parking NEC De Rand te Gullegem

Paddenstoelen en andere zwammen microscopisch bekijken op woensdagnamiddag.
Afspraak: om 13u30' in het N.e.c. de Steenoven, Schaapsdreef 29 te Kortrijk

19 november
17 december

Inlichtingen:	Hanssens Christine	056/212313
Vandendriessche Frank		056/227139
Vandeplancke José		056/354364
Desmet Jimmy		0497/105227
www.mycologia.tk		
mycologia@gmail.com		

Paddenstoelen voor iedereen

Zondag 14 september

Natuureducatieve paddenstoelwandeling op de Resterheide te Hechtel-Eksel

Afspraak: 14u00 – 17u00

Plaats: Parking Begijnenvijvers, Begijnenstraat

Meer info: Bovens Krista, 011 73 12 79

krista.bovens@skynet.be

Zondag 28 september

Op zoek naar zwammen in het Kluysbos te Galmaarden met vzw de Mark

Afspraak: 14u00-17u00.

Plaats: Sint-Pauluskapel, Kapeldreef te Galmaarden

Gids: Roosmarijn Steeman

Natuureducatieve paddenstoelenwandeling in de vallei van de Zwarte beek te Hechtel-Eksel

Afspraak: 14u00 – 17u00

Plaats: Parking Begijnenvijvers, Begijnenstraat

Meer info: Bovens Krista, 011 73 12 79

krista.bovens@skynet.be

Parking Den Brand, Kamertstraat

Natuureducatieve paddenstoelwandeling in de hospicebossen, Massenem (Wetteren)

Afspraak: 14u00 – 17u00

Plaats: kruispunt Maelbroekstraat en Oordegemsesteenweg

Meer info: Blondeel Antoon, 0477 32 16 78, 09 369 33 42

antoon.blondeel@skynet.be

Zondag 5 oktober

Zwammen in Asse

Afspraak: 9u00 aan de kerk van Kobbegem

meer info: Frans.Roggeman@telenet.be

Paddenstoelenhappening in Keerbergen

meer info: Hugo.Sweerts@skynet.be

Zondag 12 oktober

Hellebos, Kampenhout

Afspraak: 10u00 aan de slipschool van Kampenhout

meer info: Roosmarijn.steeman@natuurpunt.be

Paddenstoelen in dreven – RL Hageland

Afspraak: 15u00 aan kasteel van Horst

meer info: tinne.cockx@rlnh.be

Paddenstoelenwandeling in Beisbroek

Afspraak: 14u00 -17u00

Plaats: parking Beisbroek Diksmuidse Heerweg Sint Andries

Meebrengen: stevige schoenen, loepe, paddenstoelengids.

Leiding en info: NP Brugge Wim Jans 0498/29.61.26 (niet

tijdens kantooruren). Organisatie: NP Brugge

Woensdag 15 oktober **Paddenstoelen in kasteeldomeinen– RL Groene corridor**
Wandeling voor klein en groot in het domein Groenhof te
Malderen
Afspraak: 15u00
Meer info: Marijke Smans - educatie@rlgc.be - 02/253 43 04

**Inventarisatieavond Natuurpunt Londerzeel i.s.m.
RL Groene corridor**

De bedoeling is dat iedereen zelf paddenstoelen meebrengt (uit de tuin of uit de buurt). Eén exemplaar of enkele zwammen plukken kan geen kwaad. Wie zich wil verdiepen in de wonderere wereld van zwammen is van harte welkom. Wij helpen paddenstoelen op naam te brengen. Op die manier leert iedereen wat bij en hebben we weer nieuwe gegevens voor de paddenstoelenatlas van Vlaams-Brabant.

Je mag ook foto's meebrengen, er zal veel literatuur zijn en je kan leren invoeren in onze acces-databank.

Begeleiding door Roosmarijn Steeman, van
Paddenstoelenwerkgroep Natuurpunt.

Toegang: vrij, en gratis.

Waar : estaminet Leireken (bovenzaaltje), Brouwerijstraat 29,
Steenhuffel, vanaf 19.30 (duur tot 22.00)

Info: Siegfried Van Ingelgem, tel 052/ 55 38 47 ,
info@natuurpuntlonderzeel.be

Zondag 19 oktober **Paddenstoelen in parken en boomgaarden – RL ZZZ**
Afspraak: 15u00 aan
Meer info: Daisy.Bonnewijn@rlzzz.be, tel.: 02 452 60 45

Paddenstoelenwandeling in de Gulke putten

Afspraak: 9u30

Plaats: Parking Opvangcentrum voor Asielzoekers Rode Kruis
Wingene , Boskapeldreef 6, St.-Pietersveld, Wingene

Gidsen: Mieke Verbeken en Ruben Walleyn

Meer info: 050/78.94.63 christine.verscheure@scarlet.be en
eckhart.kuijken@scarlet.be

Zondag 26 oktober

Paddenstoelen in holle wegen – RL Dijleland

Kom mee op ontdekking! Achteraf genieten we van een lekkere afsluiter. Wat dacht u bijvoorbeeld van een paddenstoelenbiertje?

Deelnemen is gratis. Iedereen, jong en oud, is van harte welkom.

Afspraak: 14u00

Plaats: Zaal Vandervorst, Jan Van der Vorstlaan 73,
3040 Loonbeek

Voor de allerjongsten is er een speciale kindervandeling.

Gelieve wel vooraf in te schrijven bij Regionaal Landschap
Dijleland vzw: 016/40 85 58 of info@rld.be.

